

Religionslærerforeningen i Norge BLIR DU OG DIN SKOLE MEDLEM?

Medlemskap kan tegnes ved å betale kontigent
for 1989:

kr. 100,- for enkeltmedlemmer

kr. 150,- for skoler og andre institusjoner

Postgiro: 4 97 15 60

Adresse:

Religionslærerforeningen i Norge

Bjørn Myhre

Eventyrveien 7

2020 Skedsmokorset

Styret ble valgt på landsmøtet
29. september 1989:

Leder:

Bjørn Myhre
Berg v.g. skole

Styremedlemmer:

Bjørn Gjefsen
Bjørnesletta ungd. skole

Sidsel Grande
Ski v.g. skole

Lovise Hodne
Fagerborg v.g. skole

Harald Skottene
Grefsen v.g. skole

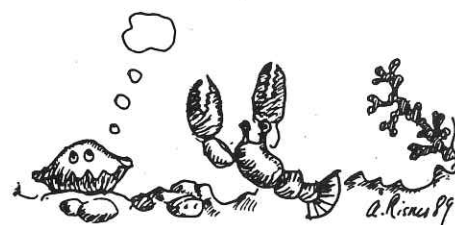
Runar Østern
Fagerborg v.g. skole

Arna Østnor
Berg v.g. skole

Annonser avtales med:

Lovise Hodne
Fagerborg v.g. skole
Pilestredet 109
0358 Oslo 3

Returadresse:
Runar Østern
Fagerborg v.g. skole
Pilestredet 109
0358 Oslo 3

RELIGION OG LIVSSYN

Tidsskrift for
Religionslærerforeningen
i Norge

Tema: New Age

Årgang 1, 1989 nr.

3

Leseplikten

Siden videregående skole avløste gymnaset, og vi fikk religionsfaget i den form vi har det i dag, har leseplikten vært en kilde til irritasjon blant religionslærerne. Det finnes neppe noen saklig grunn til at religionsfaget skal ha 22 timer for full post. Ikke noe annet fag på allmennfaglig linje gir så dårlig uttelling i lærerposten.

Etter at religion gikk ut som eget to-timers fag på to-åriggrunnkurs, er religion kommet inn som eget emne i det nye to-timers samfunnslære-faget (altså bare på to-årig grunnkurs). Og departementet har i skriv markert at religionsemnet her skal utgjøre 25 timer. Dette er å forstå som erstatning for to-timerskurset som forsvant. Men så det interessante: Leseplikten i samfunnslære, som også omfatter samfunnslære på to-årig grunnkurs med religion som stor del av kurset, er nå fastsatt til 20 timer!

Det er all grunn til å spørre: Hva er det som gjør religion på to-årig grunnkurs så mye tyngre og arbeidskrevende enn religion i 3. kl. på AF (tre-timerskurs) at leseplikten må reduseres?

I Skoleforum nr. 19/89 denne høsten uttaler lederen i NUFOs landsseksjon for religion, Bitten Linge, at religionslærerne nå føler seg lurte, og at flere vurderer utmelding. Når man tenker på at landsseksjonen flere ganger har tatt opp saken og svarene har vært halvkvadede og halv-beroligende viser, er reaksjonen fra Bitten Linge forståelig nok. F. eks.: Henvendelse fra landsseksjonen 1.12.81 i form av åpent brev til formannen Anders Frivold, blir kort besvart allerede i brev av 12.6.82 med henvisning til svar på det åpne brevet - i Skoleforum nr. 14/89. Der står det at "i videregående skoler prioriteres kroppsøving spesielt og kristendoms-kunnskap.."(!!). Og videre: "Det er liten grunn til å tro at landsstyret vil endre disse prioriteringene." En henvendelse til sentralstyret i 1983 blir besvart av lønnsutvalget (!): "Et eventuelt lesepliktkrav for religion vil bli vurdert sammen med andre ... særkrav i forbindelse med oppgjør for neste tariffperiode (fra 1.5.85)".

Ny forespørsel fra landsseksjonen juni 1984: "Kan vi stole på at lesepliktkrav for religion blir fremmet i forbindelse med oppgjør for neste tariffperiode?" Svar kommer i desember 1984 i Skoleforum. Essensen er: NUFOs lesepliktkrav vil bli fremmet etter forutgående organisasjonsmessig behandling! Siden har saken stått i stampe.

Hva gjør vår forhandlingspart, NUFO, nå? Den overstående nyhet burde avstedkomme bevegelse i saken.

RELIGION OG LIVSSYN

Organ for
Religionslærer-
foreningen i Norge.
Nr. 3, 1989. 1. Årgang

Redaksjonskomite:
Bjørn Myhre (ansv.)
Bjørn Gjefsen
Harald Skottene

Illustrasjon:
Åsmund Risnes

Formgivning:
John Jones

Det planlegges 4
nummer i 1990.

Tidsfrist for nr. 1:
15. januar 1990

Trykk:
Allservice A/S
Stavanger.

Opplag dette nummer:
600

Redaksjonens adresse:
Religionslærerforeningen
v/ Bjørn Myhre
Berg Videregående skole
John Collets allé 106
0870 Oslo 8

Forsideillustrasjon:
Åsmund Risnes
New Age

Innhold

	Side
Foreningsnytt: <i>Landsmøtet 29. september på Dragvoll</i>	4
Kristoffer Gjøtterud: <i>Fisken og Vannmannen</i>	7
Notto R. Thelle: <i>Østen i Vesten</i>	12
Torbjørn Hobbel, Terje Emberland, N. O. Breivik: <i>Vurderinger av New Age</i>	16
Geir Skeie: <i>New Age og de unge - en undersøkelse</i>	25
Morten Golimo: <i>Det begynte med hester - intervju med en New Age'er</i>	28
Arnt Stabell-Kulø: <i>Den nye tids frembrudd?</i>	34
Elisabeth Maaleng Larsen: <i>Religionsboka - bokomtale</i>	37
Laila Akslen: <i>Inn i Genalderen og Vidunderlige nye barn - bokomtale</i>	38

Redaksjonen beklager at dette nummeret av tekniske årsaker er blitt forsinket. Vi regner med bedring i 1990.

Tema i nr. 1/90: Døden
Nummeret er også åpent for annet stoff. Gi forslag, skriv selv! Vær frimodig!

Landsmøtet 29. september på Dragvoll

Representantene for interimstyret var ikke så lite spent da klokken tikket mot 19 etter at første kursdag for Religionsvitenskapelige institutt var over. Etter hvert viste det seg at 16 personer hadde trosset fredagskveldens fristelser i Trondheim by. Etter en kort åpning av leder i interimstyret, Bjørn Myhre, fulgte hilsner. Først ute var P.W. Bøckmann, som hilste på vegne av religionsvitenskapelige institutt. Dernest kom den danske religionslærerforening, ved sin internasjonale sekretær (!), Hans Mikael Holt. Han gratulerte oss og påpekte den betydning en forening kunne få for faget.

Navn og formål

Lovforslaget ble grundig debattert. Særlig var forsamlingen opptatt av navn og formålsparagraf. Forslag var fremmet om å kalle foreningen Landslaget for religionsundervisning. Etter debatt fikk følgende forslag flertall: Styret pålegges å utarbeide et navn som gjenspeiler foreningens målsetting. Om formålet for foreningen ble følgende vedtatt etter en lang og grundig debatt:

Religionslærerforeningens formål er å styrke religionsfaget i videregående skole, dessuten undervisningen i fagene kristendomskunnskap og livssyn i grunnskolen.

Lovene for foreningen ser da slik ut:

1. Navn

Foreningens navn er Religionslærerforeningen i Norge.

2. Formål

Religionslærerforeningens formål er å styrke religionsfaget i videregående skole, dessuten undervisningen i fagene kristendomskunnskap og livssynskunnskap i ungdomsskolen. Det skjer gjennom eget tidsskrift som foreningen utgir, gjennom kurser og annen virksomhet.

3. Medlemsskap

Alle som underviser i fagene religion, kristendomskunnskap og livssynskunnskap kan bli medlem. Andre interesserte kan bli medlem etter styrets avgjørelse.

4. Landsmøte

Foreningens høyeste myndighet er landsmøtet, som avholdes hvert annet år. Det innkalles gjennom tidsskriftet med minst tre måneders varsel. Dagsorden skal være: Valg av dirigent, referenter, deretter lederberetning, framlegging av revidert regnskap, valg av leder og nye styremedlemmer, varamenn/-kvinner, revisor. Øvrige forslag til dagsorden må leveres

lederen senest to måneder før landsmøtet. Landsmøtet søkes i tur og orden lagt til Oslo, Trondheim, Bergen.

Ekstraordinært landsmøte kan avholdes når minst 1/3 av medlemmene skriftlig har krevd det og med innkallingsfrist på to måneder. Avgjørelser gjøres med simple flertall, lovendringer krever 2/3 flertall.

5. Styre

Styret består av 7 styremedlemmer, hvorav 4 må være lærere i videregående skole og en lærer på grunnskolens ungdomstrinn. Et medlem velges ordinært for 4 år, slik at det søkes byttet ut henholdsvis 3 og 4 medlemmer osv. Det velges to varamedlemmer. Leder velges separat. Alle valg skjer skriftlig dersom minst ett medlem krever det.

6. Lokalt arbeid

Styret søker å opprette komiteer i hvert fylke som skal arbeide for foreningen ved å:

- verve medlemmer.
- orientere seg om aktuelle saker for foreningen lokalt.
- skaffe stoff til tidsskriftet foreningen gir ut.
- holde kontakt med eventuelle utdanningsinstitusjoner i fylket.

7. Tidsskrift

Styret har det formelle ansvar for foreningens tidsskrift, kalt Religion og Livssyn. Redaktøren utpekes av styret. Tidsskriftet søkes utgitt 4 ganger i året. Stoffet skal til dels være av faglig, dels didaktisk, dels metodisk art.

8. Oppløsning

Oppløsning av foreningen kan bare skje på et ordinært

landsmøte og bare når 2/3 av medlemmene har krevd det skriftlig. Landsmøtet disponerer i så fall foreningens midler.

NB! Styret har ennå ikke behandlet navnesaken (se ovenfor). 1 er derfor fremdeles å anse som forslag.

Til styret ble valgt følgende personer:

- Bjørn Gjefsen, Bjørnsletta ungdomsskole
 - Sidsel Grande, Ski videregående skole
 - Lovise Hodne, Fagerborg videregående skole
 - Harald Skottene, Grefsen videregående skole
 - Runar Østern, Fagerborg videregående skole
 - Arna Østnor, Berg videregående skole
- Varamedlemmer:
- Marit Eggum Høye, Bjølsen ungdomsskole
 - Magnhild Reisæter, Ås videregående skole

Som leder ble valgt:

- Bjørn Myhre, Berg videregående skole
- Etter tre timers forhandlinger kunne vi konstatere at Religionslærerforeningen i Norge var stiftet. Ingen liten begivenhet, syntes vi som var til stede!

Tilbakeblikk på landsmøtet

En spesiell vanskelighet med å drive små omfattende foreninger i Norge, blir forholdet sentrum/periferi. For øyeblikket er foreningens styre konsentrert til Oslo-/Akershus-området. I øyeblikket er det praktisk å ha en viss geografisk samling, dessuten tillater ikke foreningens økonomi store reisesubsidier - ennå. På lengre sikt bør imidlertid styret "flytte rundt" - med sentrum i en av de større byene, se lovene.

Når det gjelder formålsparagrafen, ligger det utvilsomt en prioritering av videregående skole i den, men meningen er at også ungdomsskolens lærere skal kunne ha glede av å være med, og få tidsskriftet som hjelp i undervisningen.

At det i denne omgang ikke er lagt opp til en bredere forening, skyldes dels faren for å gape for høyt, dels erkjennelse av vanskelighetene som kan ligge i løypa, når fag som har så ulik basis skal danne grunnlaget for en forening. I alle fall tror styret at lovene nå representerer et godt arbeidsgrunnlag, vi får se hvordan det går ...!

Tidsskriftet er uten tvil bærebjelken i foreningen. Det skal ikke bare bestå av faglig tungt fordøyelig artikkelstoff. Skriv selv! Særlig er det viktig å få frem metodiske opplegg/rapporter, bokomtaler, kursinntrykk, melding om kurs som ikke når oss via de vanlige kanalene. Når det gjelder

uregelmessigheter i det tekniske (blanke sider, svikt i utsendelse osv.), ber vi om reaksjoner.

Vi bringer den gledelige melding at medlemstallet stiger jevnt og trutt. Vi nærmer oss 250 medlemmer! Det er interessant at svært mange av disse er skoler. Vi oppfordrer også den enkelte lærer til personlig medlemskap. Dess flere vi er, jo bedre blad kan vi sende ut - og jo større tyngde får foreningen. Verv derfor dine kolleger!

TEMA

Kristoffer Gjøtterud

Fisken og Vannmannen

En fysikers karakteristikk og vurdering av "New Age"

Bakgrunnen for "New Age"-begrepet

Mange mennesker, kanskje flere nå enn tidligere, vender sin oppmerksomhet og interesse mot ekstraordinære fenomener, esoteriske opplevelser, Østens livs- og verdensforståelse, yoga, okkult praksis, healing og stjernetydning. Til stjernetydningen hører på en særlig måte begrepet "New Age". Jorden stilling har siden midten av 1960-årene vært slik at solen observeres i Vannmannens tegn ved vårjevndøgn. Gjennom ca. 1966 år har solen ved vårjevndøgn "stått" i Fiskens tegn. I et like langt tidsrom vil solen ved vårjevndøgn "stå" i Vannmannens tegn.

Dette nøkterne astronomiske forhold, som skyldes at jordens elliptiske bane rundt solen dreier seg i baneplanet ca. 55 buesekunder pr. år og at et tegn i dyrekretsen utspenner en vinkel på ca. 30 grader, er blitt gjenstand for en vidtrekkende tolkning. At solen beveget seg inn i Fiskens stjernebilde ved kristendommens begynnelse, tolkes som et tegn på at kristendommens æra ble avsluttet idet solen beveget seg ut av det samme stjernebilde. Solens bevegelse inn i det neste stjernebilde tolkes som begynnelsen av Vannmannens tidsalder: den nye tid eller "New Age".

Karl Milton Hartveit hevder i sin artikkel: "Når Den Nye Tid kommer" ("Arken" nr. 4/1985) at frembruddet av "New Age" er varslet gjennom et spiritistisk mediums formidling av

budskap fra en avdød indianer og gjennom en "upersonlig bevissthets" meddelelser til en amerikansk profet.

Det okkulte er blitt en esoterisk bro til en påstått åndelig virkelighet, som gir den innvidde en "ny" og utvidet bevissthet og innsikt og dermed autoritet som veileder til det "nye". Det "nye" representerer et oppbrudd fra det "gamle" menneske til et "nytt" menneske med en "ny" og utvidet bevissthet.

At mennesker dyrker og tar veiledning fra astrologi og spiritistiske meddelelser og seanser er ikke noe nytt, og det ikke bare på det private plan. Nazismen hadde dype røtter i det okkulte og i okkulte grupperinger (se Rene Alleau, *Les sources occultes du nazisme*, Paris, Grasset, 1969). Heller er ikke ideen om at det "gamle" menneske skal avløses av et "nytt" overmenneske nytt. David Grossman viser dette i sin roman "Se Kjærlighet" (Gyldendal Norsk Forlag 1988), i en samtale mellom Obersturmbannführer Neigel og den jødiske konsentrasjonsleirfangen og forfatteren Wassermann (s. 285 og s. 286):

"Naturligvis, i den gamle verden som du levde i, ble en mann som jeg kalt morder. Men verden har vært annerledes i flere år alt. Du har kanskje ikke lagt merke til det, Wassermann. Den gamle verden er død. Og det gamle mennesket døde med den." ... Wassermann kan ikke beherske seg lenger. ... Etter hva han sier (ganske forvirret) begår Neigel "en bitter

feiltagelse". For det første har det gamle mennesket aldri vært til, og da er det umulig å snakke om "det nye mennesket." "Mennesket er alltid menneske, det er bare de som tyder alle tegn som skifter."

Oslo Discovery Center

"New Age" som bevegelse er meget sammensatt og diffus og kan synes vanskelig å få tak i. Det kan derfor være nyttig å peke på noen konkrete manifestasjoner av denne bevegelsen som f. eks. noen "New Age"-bøker, Forum 2000 i Oslo og planene for opprettelsen av Oslo Discovery Center (ODC). Vi skal se nærmere på ODC-prosjektet. En prosjektgruppe arbeidet seriøst og konkret med planer om en konferanse i Oslo sommeren 1989 om et ODC. Det er blitt stille om saken etter en sterk mediafokusering av prosjektets "New

Age"-karakter i oktober 1988. Allerede i april 1988 hadde prosjektet en direktør, bosatt i København, og prosjektet forelå som en arkitektskisse og en programskisse. Av programskissen ser en tydelig koblingen til "New Age"-bevegelsen. Om ODCs mål heter det: "Å skape en dypere forståelse for hvordan menneskeheten og det planetære system er koblet til hverandre" og om ODCs forskningssenter: "Retningslinjer for forskning omfatter ulike veier til kunnskap: resonnement, persepsjon via de fysiske sanser og de intuitive, spirituelle eller "indre" veier til kunnskap". Ideer om kobling mellom menneskeheten og det planetære system og fokuseringen av "indre" veier til erkjennelse står så sentralt i "New Age"-bevegelsen at det hjelper lite for

Rita Westvik å slå fast: "ODC bekjenner seg verken til okkultismen eller New Age-filosofien, ..." (Dagbladet 21.10.1988). Om prosjektets videre skjebne vet vi bare hva Rita Westvik uttaler i nevnte artikkel i Dagbladet: "ODC er en skjør plante, og vi er i ferd med å bygge opp et solid nettverk i Norge og internasjonalt."

Forum 2000

Blant de mange trekk som er karakteristiske for "New Age" er at påfallende få, som fremmer disse ideene, åpent vil erklære tilhørigheten til "New Age". Dette har også vært tilfellet for prosjektet Forum 2000, og det til tross for at dette prosjektet har vært det viktigste forum for skaperne og bærerene av "New Age"-ideer i Norge. Blant foredragsholderne finner vi Marilyn Ferguson, kjent for boken "The Aquarian Conspiracy"; Peter Russell, kjent for "The Awakening Earth"; Fritjof Capra, kjent for "The Tao of Physics" og "The Turning Point"; Karl H. Pribram, kjent for "The Holonomic Brain Theory"; Starhawk, kjent for "Dreaming the Dark" og Bente Müller, kjent for "Gjennom Lysmuren".

Forum 2000 er et prosjekt som ble startet i 1985, med det formål å stimulere til "ny tenkning, ny bevissthet og ny handling". Om Bente Müller uttaler Forum 2000 i en programtale at hun representerer en "kanalisering av en kosmisk bevissthet som ved en poetisk kraft gir ny innsikt i menneskehetens og jordens situasjon - såvel som konturene av en ny virkelighetsforståelse." Med denne ukritiske karakteristikken av "Gjennom Lysmuren" kommer Forum 2000 til å gjøre det den ikke ønsket, nemlig "å definere seg i forhold til ... det som mange kaller "New Age".

Søken etter alternativer

Endringen av vårjevndøgnposisjonen av solen fra Fisken til Vannmannen, tolket som et oppbrudd fra "det gamle" til "det

nye", gjør at søken etter alternativer til det tradisjonelle er vesentlig i "New Age"-bevegelsen.

På det praktiske plan har vi sett og ser interessen for alternativt landbruk og for alternativ medisin. At alternativene ofte slett ikke er så nye, hindrer ikke at de blir oppfattet som nye.

Nyorienteringen av forståelsen av mennesket, livet og virkeligheten har hentet, og henter, tydelige ideer og impulser fra Østens "gamle" forestillinger, tanker og tradisjoner.

Det er derfor ikke så overraskende at "New Age" bevegelsen representerer avvisende grunnholdninger til den etablerte vitenskap. Når moderne fysikk, til tross for dette, er tillagt så stor betydning innenfor "New Age", skyldes det to forhold. For det første er det faktisk, i dette århundre, skjedd to dramatiske "oppbrudd" i fysikken som har ført til en ny forståelse av naturen. For det andre har den teoretiske fysikeren Fritjof Capra i sin bok "The Tao of Physics" tolket det "oppbrudd" som førte til kvantefysikken som så gjennomgripende at det dreier seg om et vitenskapelig paradigmeskifte og påstått at denne nye naturerkjennelse har dyptgående paralleller i Østens virkelighetsforståelse.

New Age og naturvitenskapelig paradigmeskifte

I en artikkel med tittelen "Kan New Age trekke veksler på et paradigmeskifte i moderne fysikk?" (vil bli publisert i rapportserien ved Fysisk institutt, Universitetet i Oslo), argumenterer jeg for at verken relativitetsteoriene eller kvantefysikken med sine begrepsmessige grensesprengninger i forhold til den klassiske fysikk, representert ved Newton og Maxwell, betyr et metodisk paradigmeskifte. Det er min påstand at det bare har vært ett vesentlig naturvitenskapelig metodisk

R. Risnes - 89

paradigmeskifte i tenkningens historie: oppbruddet fra den aristoteliske tradisjon til den metode som ble formulert av Robert Grosseteste, på kong Sverres tid, og anvendt av Galilei, Newton og deres etterfølgere til i dag. Grosseteste la det prinsipielle grunnlaget for den vitenskapelige metode vi anvender i arbeidet med å kjenne og forstå naturen. Denne metode består i å formulere hypoteser på grunnlag av systematiske observasjoner og kontrollerte eksperimenter og prøving av de teoretiske konklusjonene som følger av hypotesene. Spesielt formulerte Grosseteste prinsippet om falsifikasjon, nemlig at en hypotese skal forkastes dersom den leder til konklusjoner som viser seg å være i strid med nye observasjoner og eksperimentelle funn.

Relativitetsteoriene og kvantefysikken har vist oss at vitenskapen er i en stadig grenseoverskridende bevegelse. Naturen avslører stadig nye og uventede

egenskaper og trekk, og våre teoretiske begrepsrammer gjennomgår overraskende utvidelser. Dette medfører at enkle klassiskfysiske bilder av kvantiske systemer og prosesser må oppgis til fordel for en abstrakt beskrivelse som for mange representerer en erkjennelsesmessig utfordring. Spesielt fremviser kvantefenomener et helhetstrekk som ikke lar seg redusere og forstå med den klassiske fysikk forestillinger og bilder. Men det at vitenskapen ikke er avsluttet i en grad vi ikke har den fjerneste idé om, at våre begrepsrammer i samme grad er foreløpige og at vi stadig må være åpne for endringer av selve kravet til det å "forstå", innebærer ikke oppbrudd til nye metodiske paradigmer.

Det er ikke noe tegn innenfor fysikken som vitenskap som tyder på at en må slå inn på "indre" veier til erkjennelse.

Fritjof Capra: "The Tao of Physics"

Fritjof Capra skriver (s. 17) at hensikten med boken "The Tao of Physics":

"... er å utforske (denne) sammenhengen mellom begrepene i moderne fysikk og de grunnleggende ideene i de filosofiske og religiøse tradisjoner i Det fjerne Østen."

Videre påstår han at:

"Vi skal se hvordan de to fundamentene for det tyvende århundres fysikk - kvanteteorien og relativitetsteorien tvinger oss til å anskue verden vesentlig på samme måte som en hindu, buddhist eller en taoist ser den, og hvordan denne likhet styrkes når vi ser på de forsøkene som nå gjøres for å forene disse teoriene for å beskrive fenomenene i den submikroskopiske verden ..."

og at:

"Her ser vi mest slående parallellen mellom moderne fysikk og Østens mystisisme".

Karakteren av den "sammenheng" og "parallellitet" som Capra "ser", kan tydelig avsløres av to grafiske "paralleller": det første er Shivas dans på bakgrunn av boblekammerspor av ladede elementærpartikler produsert i en høyenergi kjernereaksjon (omslagsbildet og plansje 7 mellom s. 160 og s. 161), og det andre er sidestillingen av en side matematiske formuleringer i teoretisk fysikk og en indisk litterær tekst (s. 130 og s. 131). Om omslagsbildet heter det "Shivas dans avbildet av tolvhundretallets østlige kunstnere og av tyvendehundretallets vestlige fysikere".

Det er ikke med det vitenskapelige intellekts øye Capra her "ser". For det vitenskapelige intellekt er det å kunne skjelne helt avgjørende. Her gjøres det tilsøringer på grensen til svindel. Kan det være med et poetisk øye Capra "ser"? Nepp.

Capra avslører selv i forordet til boken at forutsetningen for hans "syner" er en

esoterisk opplevelse av enhet med altet. Han uttrykker det slik:

"For fem år siden hadde jeg en vidunderlig opplevelse som satte meg på en vei som ledet til skrivingen av denne boken. Jeg satt ved havet en sen sommerkveld og så på bølgene som rullet inn og kjente rytmen av min egen pust. Da ble jeg plutselig klar over at mine totale omgivelser var deltagere i en gigantisk kosmisk dans. ... Jeg visste at dette var Shivas dans, dansernes Herre tilbedt av Hinduene. ... I begynnelsen fikk jeg hjelp på min vei av "kraft planter" som viste meg hvordan sinnet kan flyte fritt, hvordan åndelig innsikt kommer opp fra bevissthetens dyp av seg selv uten anstrengelser."

Det må avvises at Capras "paralleller" har en slik karakter at de tvinger moderne fysikk til å anskue verden på samme måte som Det fjerne Østens filosofiske og religiøse tradisjoner gjør det. Det må også avvises at Capra leverer holdbare argumenter for at moderne fysikk representerer et oppbrudd og en innsikt som kan begrunne "New Age".

Avsluttende vurdering

Etter min vurdering representerer "New Age" ved sitt oppbrudd fra den jødisk-kristne forståelse av mennesket og livet en farlig vei. Den fører til normløshet og rotløshet. "New Age" forespeiler utviklingen av et overmenneske med en ny og utvidet bevissthet som skal kunne kommunisere med en forespeilet ny "planetarisk bevissthet". Dette er falske forventninger som før eller senere må føre til frustrasjoner.

"New Age" kan komme til å føre oss dit hvor vi ikke vil.

Kristoffer Gjøtterud, f. 1931,
førsteamanuensis ved Fysisk
institutt, Universitetet i Oslo.
Adr.: Boks 1048, 0316 Oslo 3

Østen i Vesten

Asiatiske bølger

Når fremtidige historikere skal beskrive det 20. århundre, vil de ikke først og fremst være opptatt av konfrontasjonen mellom kapitalismen og kommunismen, men av det gjensidige møtet mellom Øst og Vest, mellom buddhismen og kristendommen, hevdet den kjente historikeren Arnold Toynbee i 1947. Carl Gustav Jung skrev allerede i 1930-årene at "Østens ånd trenger inn gjennom alle våre porer og når Europas mest sårbare steder." Og den kjente katolske buddhologen Henri deLubac beskrev i 1952 hvorledes alt så ut til å ligge til rette for en åndelig kolonisering fra Østen. Han talte om en "penetration pacifique", et uttrykk som både kan bety en "fredelig erobring" og en "erobring fra Stillehavet", dvs. Det fjerne Østen.

Deres spådommer var antakelig sannere enn de ante. Selv i vår norske utkant har vi merket dønningene fra de siste tiårenes asiatiske bølger. Det begynte med den smilende indiske gurun som i 1960-årene talte om dyp meditasjon og verdensfred. Han ble fulgt av en rekke andre guruer med meditasjon og mantra, swamier med sannheten om menneskesjelens forening med det guddommelige, profeter med klarsyn som talte om aura og høyere bevissthetstilstander. Ord som tidligere var forståelige bare for fagfolk, er i ferd med å gå inn i folkespråket: karma og reinkarnasjon, mantra og shakra, yin og yang, Tao og dharma, satori og zen. Ikke minst har New Age, med dens virvar av bevegelser og tankestrømmer vært med på å skape bevissthet om en ny tid da Vestens religion og rasjonalitet skal erstattes med Østens spiritualitet.

Selv om intensiteten i dette kulturmøtet antakelig er enestående i vår historie, kan det være på sin plass å minne om at selve møtet mellom Øst og Vest ikke er noen nyhet. Bortsett fra perioder med isolasjon, har Østen alltid vært et element i det europeiske åndsliv, ofte sterkere og mer innflytelsesrikt enn vi vanligvis er klar over.

Hensikten med denne artikkelen er å gi noen glimt av dette nærvær, som en påminnelse som kan gi oss litt større perspektiv på det som nå skjer.

Fororienten som møtested

Det første som slår en, er at kristendommen ble til og tok form i en kultur som befant seg i spenningsfeltet mellom Øst og Vest. Aleksander den Stores erobringer like til Indias grenser på 300-tallet f. Kr. markerte begynnelsen på en intens religiøs og kulturell utveksling. Offisielle sendemenn reiste mellom øst og vest. Den buddhistiske kong Ashoka beretter at han sendte buddhistiske utsendinger til Egypt, Makedonia og andre steder. Buddhistisk kunst fra Gandhara ved Indias grenser er tydelig påvirket av greske forbilder. Både buddhismen og hinduismen var kjent i lærdomssentrene i det indre Middelhav. Ikke minst var Aleksandria et sentrum for dette kulturmøtet. De mange mysteriereligionene som etterhvert fikk så stor makt i Romerriket, hadde mange elementer av østlig religiøsitet. Og ikke minst kan gnostisismen sies å være et uttrykk for sammensmeltningen av østlige og vestlige idéer.

Kristendommen selv var en av de mange nye religionene som tok form i Fororientens og Middelhavslanenes smeltedigel. Hovedtendensen går i retning av konfrontasjon og avvising,

men samtidig er det ingen tvil om at kristendommen ble beriket av dette møtet. De første kristne tenkerne utformet sin teologi i dialog med sin kulturelle omverden. De var mest opptatt av den greske visdom de selv var opplært i, men det fjernere Østen var såpass nærværende at fremtredende kirkefedre som Clemens og Origenes (200-tallet), begge virksomme i Aleksandria, hadde kjennskap til de buddhistiske og hinduistiske hellige. På denne bakgrunn er det ikke uten grunn at nettopp disse århundrene beskrives som en religiøs og kulturell smeltedigel ikke helt ulik det moderne Europa og Amerika.

Med kristendommens økende innflytelse og dens endelige "seier" på 300-tallet, ble heretiske kristendomsformer og ikke-kristne religionsformer undertrykt og

usynliggjort, men levde utvilsomt videre mer eller mindre i det skjulte. Islams voldsomme ekspansjon fra det 7. århundre av skapte en barriere mellom Øst og Vest. Bortsett fra høymiddelalderens kontakt mellom kristne teologer og jødiske og muslimske filosofer som også er et fascinerende eksempel på en fruktbar dialog mellom Øst og Vest - var der få muligheter for kontakt med Østens tradisjoner.

Gjenoppdagelsen av Østen

Det var oppdagelsen av sjøveien til India og den påfølgende vestlige ekspansjon som igjen brakte Østens tradisjoner inn i det europeiske synsfelt. I stor utstrekning var det faktisk vestlige misjonærer som sto som formidlere.

Den første store bølge av entusiasme for Østen ble til på grunnlag av

jesuittmisjonærenes rapporter om Kina. Jesuittene hadde tilpasset seg den kinesiske kultur, beskrev Konfusius som "philosophus Sinarum" (kinesernes filosof), den store morallærer og vismann, og så enheten av politisk og moralsk liv som et vitnesbyrd om guddommelig åpenbaring. Det 17. og 18. århundre ble Kina-beundringens århundre. Rokokkoen hadde sine Kina-moter, inspirert av silkens og porselenets verden. Fyrstehoffene etterliknet kinesisk stil, med papirlanterner og kinesiske lakkarbeider, pagoder og kinesiske hager. Porselen ble hetende "China ware", og fremdeles produseres porselen med kinesiske landskaper.

Filosofen Leibniz (d. 1716) var en av de store Kinabeundrerne. Han korresponderte med misjonærene og mente at samtidig som kristendommen hadde et guddommelig budskap til Østen, ville det kanskje være en idé å sende kinesiske misjonærer til Europa for å lære oss noe om den rasjonelle religion og moral. Dermed bidro jesuittenes rapporter ikke bare til beundring for Kina, men vekket også skepsisen tilderes misjon: Hva skulle kineserne med kristendom når de allerede hadde en fornuftig og moralsk religion?

Wunderland India

Mot slutten av det 18. århundre bleknet Kina-interessen. Det hele ble for mye preget av fornuft og moral og statsideologi. Nå var det Indias tur til å bli oppdaget som det store ideal.

Det var i første omgang filosofien og litteraturen, representert ved 1800-tallets idealistiske filosofi og den romantiske bølge som skapte den store India-beundring. Herder (d. 1803) hadde en svermerisk beundring for India, og påvirket ikke minst Goethe og Schiller. Schelling (d. 1857) utviklet en panteistisk filosofi og talte om sjelevandring på en

måte som uten tvil var inspirert av hinduismen. Schopenhauer (d. 1860) betraktet India som kilde og rettesnor. I Upanishadene fant han "menneskeslektens urreligion", men likevel var det hans pessimistiske filosofi først og fremst beslektet med og inspirert av buddhismen.

Den filosofiske og romantiske bølge ble i stor grad støttet og stimulert av det moderne vitenskapelige studium av indiske språk, religion og litteratur, bl.a. gjennom den kjente serien "Sacred books of the East". Dyrkelsen av "Wunderland India" spredte seg langt utenfor de lærdes kretser.

Også i Norge merker man mot slutten av forrige århundre en påfallende interesse for India og Det fjerne Østen. Det var en tid for pseudomystikk, telepati og middelalderlig alkymi. Dikterne talte om Nirvana, om livets lidelse, og ga uttrykk for en panteistisk mystikk. Garborg fjernet seg fra barndommens trange kristendom og søkte "Jesu kristendom", inspirert av Tolstoj. På sine gamle dager oversatte han det indiske Ramakvadet, hjulpet av en bengalsk guru. Slik han forsto diktet, stemte det med hans Jesustolkning: det gode menneske åpenbarer det guddommelige.

Den nye bølge

Den viktigste markering av Østens gjennombrudd i Vesten skjedde kanskje ved det kjente Religionenes Verdensparlament i Chicago i 1893, der representanter for alle verdens religioner, for første gang i historien møttes i åpen samtale. De kristne lederne som hadde planlagt parlamentet, var overbevist om at andre religioners møte med kristen tro og sivilisasjon ville føre dem mot kristendommen. Men i virkeligheten ble dette religionsparlamentet det avgjørende utgangspunkt for buddhistisk og hinduistisk misjon i Vesten. Ikke helt uten grunn beskrev buddhistiske delegater møtet som et historisk

gjennombrudd, den enestående begivenhet da Østens buddhister begynte å dreie "lærens hjul" i Vesten. Fra da av var ikke Østens religioner bare gjenstand for litterær og akademisk interesse, men ble et levende religiøst alternativ for en voksende gruppe europeere og amerikanere.

Vi kan ikke her gå i detalj for å beskrive den gradvise ekspansjon for Østens religioner i Vesten. Det er en fascinerende og lærerik historie om fremmede og ukjente religiøse tradisjoner som appellerer nettopp fordi de er annerledes og derfor oppleves som alternativer. Men samtidig virker de tiltrekkende fordi de rører ved innsikter og lengsler som er dypt rotfestet i den vestlige søken.

Det økende nærvær av østlig religiøsitet i de siste par tiår er derfor ikke noe helt nytt, men står i organisk sammenheng med den tidligere utvikling. Det virkelig nye er kanskje først og fremst intensiteten, engasjementet og bredden i påvirkningen.

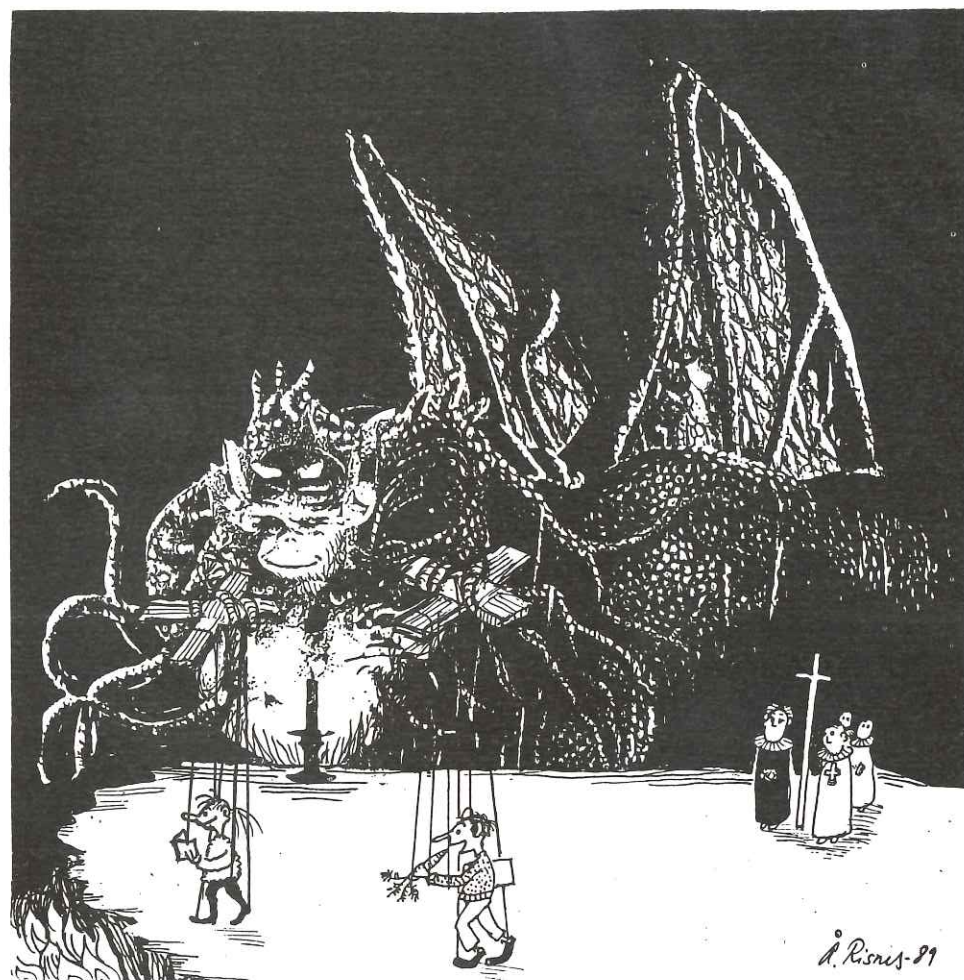
Dialog

Hvis jeg som teolog skulle antyde en holdning til det østlige nærvær, måtte det være med de ordene Kirkerådets utredning om "Nyreligiøsitet" anvendte: åpenhet og grenser. Åpenheten skulle vise seg i viljen til å møte det nye uten frykt og fordommer. Kirken må ta alternativene på alvor, undersøke deres holdbarhet og slitestyrke og være villig til å la seg inspirere av dem. Samtidig vil det være nødvendig med kritikk og grensedragninng. Hvor dette gjøres med åpenhet og innlevelse, vil det være mulig med en fruktbar dialog. For det trenger vi!

Notto R. Thelle, f. 1941,
Professor i misjonsvitenskap og
økumenikk ved Universitetet i
Oslo. Adr.: Nordengvn. 29, 0751
Oslo 7

Vurderinger av New Age-bevegelsen

For de mer etablerte tros- og livssynsamfunnene i Norge betyr New Age-bevegelsen ytterligere en konkurrent på livssynsmarkedet. Vi har spurt representanter for tre ulike organisasjoner om deres vurdering av bevegelsen. For Acem svarer Torbjørn Hobbøl og for Human-Etisk Forbund Terje Emberland. N.O. Breivik skriver om de forskjellige vurderinger som gjør seg gjeldende innen kirken.

Torbjørn Hobbøl

Acem, New Age - og meningen med livet

At det irrasjonelle eksisterer som en sterk kraft i menneskers liv, lar seg neppe bestride. Ikke minst ser man det manifestert i det som med en sekkebetegnelse kan kalles New Age. New Age rommer en god porsjon utopisk ønsketenkning: Troen på en urtemedisin som er langt bedre enn skolemedisinen, og som sikrer nærmest evig helse. Troen på de enkle teknikker som avslører tilværelsens dypere gåter. Troen på astrologien som gir adgang til å kikke fremtiden i kortene osv. Eventyrets verdensforståelse er plutselig virkelighet i 1989.

Drivkrefter bak en nyorientering

I alle mennesker ligger det nedfelt en slags forestilling om det absolutt meningsfulle liv. Ønsket om en eksistens hvor alt har en sammenheng og perspektiv, fra det store til det lille. Til daglig lever vi gjerne langt fra denne drømmen, og vi avfinder oss med det. Men i visse faser av vårt liv, gitt visse betingelser - som livskriser, overgangsfaser, dødsfall og sykdom, vekkelse, forelskelser, terapi, meditasjon, møte med karismatiske personligheter og ideologier - kan lengselen våkne og bli brennende: Hva er hensikten med det hele? Spørsmålet om meningen med livet blir alvor.

De "nye" spørsmålene kan ledsages av panikk, forelsket oppstemthet eller stille undren. Men resultatet kan uansett bli at vi er villige til å ta sterke livsvalg. Snu tingene på hodet. Begynne på nytt. Gi opp gamle sannheter.

Ikke minst i en slik nyorientering blir det irrasjonelle aktivt levende i mennesker. De indre objekter blir

tydeligere. Ens fantasiliv blir livligere. Noe der inne - som man ikke kjenner godt fordi det tilhører det ubevisste - leter etter ytre bilder og former som kan ordne de ordløse anelser og behov. I et psykologisk perspektiv kan man si at det har funnet sted en slags aktualisering av ubevisste konflikter. Fenomenet i seg selv er verken godt eller dårlig, det avgjørende blir hva man gjør med det.

Selvfølgelig kan de aktualiserte lengsler fortrennes med fjas og tull i en livsstil som ikke tar vare på livsalvoret. Eller irrasjonaliteten kan forfines og utvikles, f. eks. i kunst og kultur for å gi utvidet erkjennelse. Men aktualiseringen kan også stimulere primitive livsløsninger, forhekse og forblinde. Det vil være å vende tilbake til et magisk-mytologisk verdensbilde som tilhører den tidligere barndom. Hvis en slik regresjon blir den løsning man velger, står utallige retninger innen New Age i kø for å dekke behovene med sine svar på de store og endelige livsgåter.

Forskjeller mellom Acem og New Age

Utenfra sett kan Acem kanskje fortone seg som en New Age bevegelse. Men det er avgjørende forskjeller. Mange mennesker tenker på meditasjon som noe enhetlig. Dette er feil. Begrepet meditasjon er like mangfoldig som begrepet sport. I en grenseoppgang i forhold til New Age er det på sin plass å påpeke at mange meditasjonsretninger tolker uvesentligheter opp i de store perspektiver, f. eks. ved å sette trivielle meditasjonsferinger i sammenheng med stjerner og galakser, guder og kosmiske krefter. På denne måten forsterker f. eks. gurun betydningen av

det de mediterende driver på med. Acem har ingen erfaring med at en slik tolkning er riktig. Tvert imot, slike fortolkninger er et bedrag som skaper livsfjerne mennesker. Vi er opptatt av å forstå meditasjonserfaringer i lys av psykisk konflikt. Acem-meditasjon er en kilde til refleksjon over hvordan man til daglig fungerer. Acem er her på linje med den klassiske psykoanalysen, som ikke gir rom for de svermeriske perspektiver.

Acem har et nøkternt syn på meditasjon. Avspenning og økt overskudd er relativt enkelt å oppnå. De fleste som begynner å meditere, er mest ute etter slike resultater. Men vi mener også at Acem-meditasjon gir en potensiell mulighet for bearbeidelse av det ubevisste, og det er denne motivasjon som gjør at mange praktiserer metoden år etter år. All erfaring tilsier at bearbeidelse av ubevisste forhold er en meget langsom og krevende prosess. Man arbeider ikke med store, spennende opplevelser og spørsmål, men med ganske trivielle utfordringer i meditasjon. Dersom deltakere på meditasjonskurs hos Acem skulle bli luftige i sine meditasjonsopplevelser, ser vi det som en oppgave å få vedkommende ned på jorden fortrest mulig. Vekst med Acem-meditasjon kan kun måles i forbedringer i hverdagen, ikke i fantasifulle vyer.

Acem - livssynsmessig nøytral

Acem har inntatt en stor grad av nøytralitet til livssynsspørsmål og metafysikk. Dette er ikke et taktisk standpunkt for å bli vanlig og akseptabel, og dermed nå ut til flest mennesker. Det er uttrykk for en overbevisning om at en slik nøytralitet er nødvendig for dypere vekst og bearbeidelse med meditasjon. Standpunktet ble demonstrert gjennom bruddet med Maharishi Manesh Yogis utopiske metafysikk i begynnelsen av 1970-årene og ikke minst i utviklingen av

forståelsen av Acem-meditasjon gjennom mer enn 20 år.

Vår erfaring er at muligheten for bearbeidelse av ubevisst materiale ikke holdes åpen gjennom de store vyer og perspektiver, men i en ikke-forventende ledighet. Kun gjennom en ikke-fortolkende holdning til det ubevisste, kan man se lenger inn i det usette. En metafysisk forklaringsmodell låser forståelsen fast og bremser videre vekst. Man faller til ro med altfor enkle svar. Det man selv opplever er utvikling fordi det er så fascinerende, er egentlig å gå noen skritt tilbake.

De som har en forventning om de store livsløsninger, blir gjerne skuffet i kontakten med Acem. I vår orientering ligger heller ingen skjult østlig religiøsitet eller panteisme som vi ikke snakker om. Vi er opptatt av å utvikle en meditasjonspsykologi bygget på vår egen erfaring. Denne erfaring er sterkt på kollisjonskurs med vanlige holdninger og forestillinger innen New Age.

Torbjørn Hobbelt, f. 1951. lektor ved Foss v.g. skole, meditasjonslærer i Acem. Adr.: Guldberglia 7e, 0375 Oslo 3.

Terje Emberland

Drømmen om en ny tid

Håpet om en "ny tid" - en gullalder, et tusenårsrike, et paradys på jord - gjenfinnes i historien i et utall religiøse og politiske utgaver. Generasjon etter generasjon har funnet trøst og håp i denne visjonen, og stor energi og tankekraft er blitt satt inn for å bevise at alle tegn i tiden tyder på at nettopp nå - i vår levetid - står vi foran gjennombruddet.

Denne visjonen har i mange sammenhenger inspirert til stor idealisme. Den har gjennom tidene ansporet til sosial og humanitær innsats, til politisk reformarbeid og til elevert filosofisk tenkning.

Noe av denne idealismen gjenfinnes vi i dagens New Age. Her møter vi ofte drømmen om et samfunn der menneskene lever i harmoni med seg selv og andre, hvor fellesskapsfølelsen har fortrent egoismen og økologisk bevissthet har erstattet kynisk maktsyke og profittbegjær.

Som de fleste mennesker deler jeg ønsket om en fremtid hvor denne visjonen er blitt en realitet. Likevel stiller jeg meg kritisk til New Age-bevegelsens ideologi, slik den kommer til uttrykk gjennom dens talsmenn / -kvinner og den brokete litteratur som fyller bokhandlernes "alternativ"-hyller. Dette skyldes at det bakenfor de fine ordene om "helhet", "harmonifølelse" og "selv-realisering", skjuler seg en oppfatning av mennesket og verden som står i skarp konflikt med et humanistisk livssyn og, slik jeg ser det, kan ha ytterst destruktive konsekvenser. Dette gjelder ikke bare for de som innehar denne oppfatningen, men for samfunnet som helhet.

Okkult verdensbilde

"Hver og en av oss utgjør en del av den universelle livsenergi, et enormt kraftfelt av levende, pulserende energi."

(Anthony Brooke)

New Age's verdensbilde er okkult: Det enkelte menneske (mikrokosmos) er forbundet med altet (makrokosmos) via en gjennomstrømmende "energi" eller "kollektiv bevissthet". Individet er en speiling av kosmos og styrt av dets skjulte (okkulte) krefter, og oppnår trygghet og harmoni ved å 'synkronisere' seg med denne kollektive bevisstheten.

Denne "holismen", som den blir kalt innenfor New Age, resulterer ofte i anti-individualisme: Det enkelte menneske kan ikke selv skape mening i tilværelsen ut fra individuelle valg. "Selv-realisering" oppnås, paradoksalt nok, bare i den grad man oppgir sin individualitet og forener seg med altet.

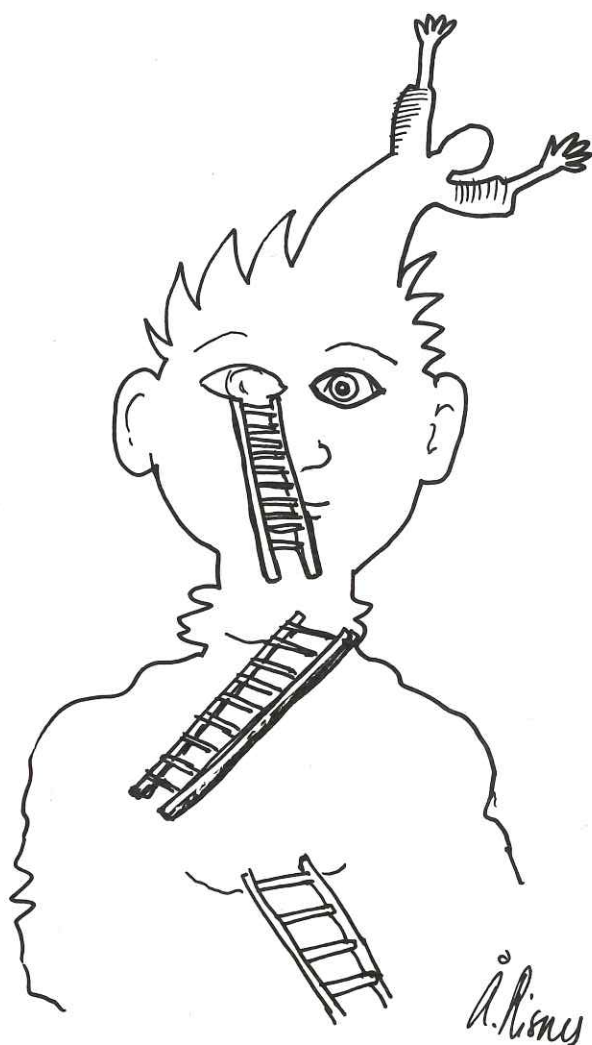
Elite-dyrkelse

"... lederne for alle store organisasjoner kommer til å være enten Mestere eller Innvidde."

(Alice A. Bailey)

New Age's verdensbilde er gnostisk: Kosmos styres av skjulte krefter, som ikke kan avdekkes gjennom våre vanlige kunnskapsbilder eller underkastes rasjonell og vitenskapelig utforskning. Viten om verdens og menneskets sanne beskaffenhet kan bare oppnås gjennom okkulte kanaler og er derfor ikke tilgjengelig for folk flest, men må formidles av individer med særlig okkult klarsyn og visdom (gnosis).

Dette fører til at New Age-tenkningen ofte preges av en åndelig elitisme: Man dyrker "åndelige mestere" og guruer som

ufeilbarlige formidlere av den frigjørende kunnskap. Den fører samtidig til inndeling av menneskene etter et sinnrikt, hierarkisk system, hvor man rangeres etter graden av okkult innsikt.

Atskillige New Age-grupper har, som følge av dette, gjort seg til talsmenn for en teokratisk samfunnsorden, hvor den politiske makten overføres til en liten kjerne av "åndelige mestere".

Anti-intellektualisme

"Du behøver ikke lenger lese bøker og utføre vitenskapelige eksperimenter."
(George Trevelyan)

Etter som kunnskapen om sammenhengen i tilværelsen ikke er tilgjengelig for rasjonell tenkning, men allerede "slumrer i dypet av hver sjel", er anti-intellektualisme utbredt innenfor New Age: Vitenskapelig tenkning og rasjonalitet blir ofte fremstilt som årsaken til samfunnsproblemer som miljø ødeleggelse og opprustning. Den "sterile fornuft" er for New Age'erne en hindring for "sann innsikt". I stedet skal man basere seg på intuisjon og opplevelse.

Dette styrker den åndelige elitens makt, etter som intuitive åpenbaringer ikke lar seg etterprøve. Resultatet blir at den åndelige mesteres autoritet blir absolutt og altomfattende. Man har valget mellom å forkaste mesterens påstand om å ha tilgang til en særlig kunnskapskilde, eller uforbeholdent godta alt som formidles gjennom denne.

Patentløsninger

"Det er bare din egen fantasi som begrenser deg! Med kreativ visualisering blir du herre over ditt liv!"
(Vaskeseddel for boken "Kreativ Visualisering")

New Age's verdensbilde er magisk: Tror man at mennesket styres av skjulte krefter, kosmiske vibrasjoner og energier, blir det nødvendig å utvikle teknikker som gjør det mulig å manipulere kreftene til egen fordel.

Det er denne siden av New Age som er mest iøynefallende: Kolporteringen av et utall vidundertechnikker for åndelig opplysning, helse, fremgang og et langt liv. New Age's okkulte teknikker appellerer til menneskers usikkerhet og følelse av avmakt i en kaotisk verden og fremmedgjort hverdag. Årsaken til dine problemer ligger i din egen bevissthet,

blir man fortalt, og du kan bli kvitt dem ved hjelp av en enkel teknikk.

Mye av New Age-litteraturen preges av reklamespråkets mest forflatede demagogi og forespeiler kjøperne helt urealistiske resultater. Denne villedende og uetiske markedsføringen fører til mye menneskelig lidelse, ikke minst når det gjelder alternativmedisinen.

Kritisk debatt

Drømmen om en ny tidsalder har til tider inspirert mennesker til kamp for et mer demokratisk, mykere og mer menneskevennlig samfunn. Den har imidlertid også tjent som herskerideologi for totalitære regimer og rettferdiggjøring av brutal undertrykkelse av annerledes tenkende.

Den brokete åndsstrømning som går under fellesbetegnelsen New Age, inneholder, etter min mening, begge disse tendensene. På den ene siden økologisk bevissthet, sans for åndelige verdier og en vilje til nytenkning. På den andre siden elite dyrkelse, anti-intellektualisme og demagogisk retorikk.

Human-etikere ser det som sin oppgave gjennom kritisk debatt å bidra til at de gode intensjonene og de myke verdiene som New Age-bevegelsen rommer, blir en del av vår fellesvisjon om en bedre fremtid.

Terje Emberland, f. 1956, red. sekr. i "Humanist", organ for Human-Etisk Forbund, Adr.: Sørlikt. 8, 0577 Oslo 5

Kjennetegn ved New Age-bevegelsen

Vår oppgave konfronterer oss umiddelbart med to grunnleggende spørsmål: Hva er New Age og hva er den kristne tro de åndsstrømninger som bærer dette navn skal prøves på? Det første spørsmål er gitt i og med New Age sine mange "ansikter" og en flertydig bruk av begrepet. Her skal vi kun understreke noen gjennomgående fundamentale kjennetegn: 1) En monistisk helhetstenkning, der mennesket, verden og Gud er ett i kraft av det dypereliggende egentlige virkelige, enten dette kalles ånd, bevissthet, energi eller det guddommelige. 2) Ved at denne energi, bevissthet, etc., frigjøres ved ulike teknikker og terapier, legges grunnen for et fullkomment, harmonisk liv, hvor krisefenomener fra stress til atomtruselen overvinnes. 3) Slik nyskapes menneskeheten til en planetarisk enhetskultur, der kristendommen er overvunnet, noe som dypest sett kun er et ledd i en universell kosmisk utvikling mot høyere åndelige stadier.

Ulike kristne holdninger

Det andre spørsmål er ikke gitt, men skapt i en tid der pluralismen råder i teologi og kirkeliv og kan gå på grunnleggende trossannheter. Dette reflekteres i de ulike vurderinger av New Age som finnes i kristne sammenhenger. Følgende holdninger gjør seg gjeldende i det kirkelige landskap, uten at det bilde vi her skisserer er fyldestgjørende:

a) En totalt avvisende holdning til alt som er kjent under navnet New Age, og som kan gi assosiasjoner til fenomenet (f. eks. regnbuens symbol). New Age er

frafallets religiøsitet, drevet frem av demoniske, antikristelige makter, noe som er særlig tydelig i dets overordnede mål.

b) Andre vil sondre mer prinsipielt mellom de religiøse svar New Age stiller opp og de behov og anliggender det hele er uttrykk for. Forståelsen av virkeligheten, mennesket og Gud og det mål som forespeiles mennesket er i sin substans uforenlig med den kristne tro. Man vil imidlertid erkjenne et ekte religiøst behov i det hele, og stille seg åpne for positive anliggender, som f. eks. oppgjøret med materialismen. Således vil man også hevde at det er viktig å komme på talefot med mennesket i den nye åndssituasjonen, kanskje ut fra en mer positiv vurdering av menneskets religiøsitet enn foregående holdning representerer.

c) Positiv åpenhet for de åndelige løsninger New Age står for. Slike holdninger er på den ene side forbundet med likegyldighet, tvil eller direkte fornektelse innfor sentrale kristne trossannheter. På den andre side dreier det seg ikke bare om et ønske om å imøtekomme religiøse opplevelser i tiden. Egne erfaringer med alternativ religiøs praksis legitimerer den personlige verdi og etter hvert også den objektive gyldighet.

En kritisk kristen vurdering

En kristen vurdering av New Age kan imidlertid ikke grunnes på forefinnerne meninger om saken, om de er aldri så mye knyttet til kristendommens navn. Den må bygge på kristentroens grunnlag og være sprunget ut av en sann

erkjennelse av dette: den treenige Guds åpenbaring og frelsesverk, bevitnet i Skriften. Dette har kirken gitt uttrykk for og forpliktet seg på i sine bekjennelser, hvor disse må tolkes slik de fra begynnelsen er ment og gitt oss.

I møte med New Age går det ikke på teologisk perifere spørsmål, men på det mest fundamentale i menneskelivet og i kristentroen. Den tolkning New Age selv gir kristendommen gjør dette helt klart. De punkter vi skisserer i det følgende er tilstrekkelige som uttrykk for en prinsipiell vurdering, nettopp i kraft av entydige skillelinjer i hovedspørsmålene.

a) Den enhets- og helhetstenkning (monisme) New Age målbærer, er uforenlig med den bibelske forståelse av verden, mennesket og Gud. Å tale om mennesket til forskjell fra naturen, det gode til forskjell fra det onde, er ikke utslag av manglende erkjennelse av tingenes egentlige vesen. Når vi sonderer mellom godt og ondt, ånd og legeme, gjelder det spesifikke realiteter. Den til enhver tid gjeldende kunnskap er imidlertid ikke uttømmende og må være åpen for revisjon på de punkter som er underlagt den menneskelige erkjennelse. Men kristendommen lærer ingen monisme i kraft av noe "felles" som så å si skulle være det egentlig virkelige, enten man måtte kalle det ånd, energi, bevissthet, evt. Gud (som i de strømninger av New Age der man kan tale i slike kategorier). Hvorledes en slik tankegang i virkeligheten opphever kristendommen, blir tydelig når vi ser på konsekvensene for forståelsen av Gud, mennesket og historien.

b) Gud er ingen upersonlig kraft, åndsprinsipp eller altomfattende bevissthet som gjennomstrømmer universet mennesket, naturen, kosmos. Gud er intet tilfeldig navn på alle tings innerste vesen og således identisk med dette. Den bibelske åpenbaring viser oss Gud som evig, treenig person og ånd.

Han er før og utenfor den synlige og usynlige verden han har skapt. Samtidig er han nærværende i verden og menneskets liv med i kraft av sin bevarende allmakt og sine frelsende handlinger innfor døden og det onde.

c) Mennesket er ikke i sitt vesen ett med universet og Gud, bærer av guddommelig energi. Det er skapt av Gud, står ansvarlig overfor ham og er forløst til evig frelse ved Guds handlinger i historien. Menneskeverdet og personligheten bevares i skaperverkets mangfold, i ansvarlighet overfor Gud og medmenneskets vesen, og ikke ved å frigjøre en indre kjerne, hvor alle individuelle, meningssettende forskjeller fornektes. I New Age sine idéer om menneskets vesen og mål, oppheves ikke bare det moralske ansvar, men dypest sett selve personen, noe manges praktiske erfaringer også viser. Man har med rette spurt om ikke den høyere bevissthet man taler om, i virkeligheten er en lavere bevissthet.

d) Historien er ingen universell, kosmisk eller guddommelig prosess der menneskeheten i et gjentakende kretsløp gradvis utvikles mot høyere åndelige stadier. Den kristne tale om endetiden er ingen krisetid hvor en åndelig revolusjon bryter igjennom og menneskeheten kan feire "en kosmisk pinse" (Sir George Trevelyan). Den er avslutningen på den historie Gud styrer og den endelige opprettelse av det evige gudsrike. I sitt fremtidshåp setter New Age seg i bevisst opposisjon til den kristne tro, men trekker egentlig bare konsekvensene av det syn på verden, mennesket og Gud som her foreligger.

e) Svaret på menneskets dypeste livsproblem finnes ikke i vårt indre, men hos den frelser som er kommet til oss - Jesus Kristus. Ifølge ledende New Age-talsmenn gjelder det å "awaken the god who sleeps at the root of our human being" (th. Roszak). "Du får aldri dyrke

noen annen eller noe annet enn ditt eget jeg. For det er DU som er Gud. Å elske sitt eget jeg er å elske Gud" (S. McLaine). Således blir Kristus et uttrykk for, et symbol på det åndelig bevisstgjorte menneske, på det menneske der det indre guddommelige er frigjort, og ikke Guds Sønn som ble mennesket Jesus Kristus, som døde og oppsto til vår frelse. For menneskets dypeste problem er ikke uvitenheten, men det Bibelen kaller vår synd og skyld innfor Gud. Når dette ikke er erkjent, og dypest sett ikke kan erkjennes ut fra de tankestrukturer New Age normerer, er det heller ikke rom for Bibelens Kristus.

Konklusjon

Man vil si det er en hard dom å påstå at New Age med dette har åpenbart sitt antikristelige vesen. En slik vurdering av dens tankebygninger og fremtidshåp er egentlig ikke vår. Den er Det nye testamentes egen vurdering, ut fra hva 1.Joh. 2,22 sier om den som "nekter Faderen og Sønnen". De "sannheter" om mennesket og dets liv New Age vil målbære og det håp det forespeiler, er i sitt innhold uforenlig med kristendommens fundament. Det gjelder om vi betrakter enkelte punkter isolert, men forsterkes ved den

altomfattende karakter det hele får, såvel i selve tankegangene som i de praktiske intensjoner.

Nyansering

Med dette skal ikke den kristne vurdering ramme positive anliggender eller sider ved menneskelivet New Age er uttrykk for. Det gjelder f. eks. oppgjøret med materialismen og synet for helheten i naturen og menneskelivet. Her ligger nødvendige påminnelser til en kristendom og teologi som ikke alltid har tatt hele det bibelske budskap på alvor. Om vi ikke kan godta de løsninger som gis, kan vi vende oss mot det dype religiøse behov og den åndelige nød New Age og dens inngang er uttrykk for. Dette må skjerpe de kristne på deres svar og på deres ansvar i denne situasjon. I omsorg for hele mennesket må det kristne budskap formidles slik at det erfares meningsfylt og forløsende også ved inngangen til et nytt årtusen.

N. O. Breivik, f. 1947. Dosent i religionsvitenskap ved Misjonshøgskolen, Stavanger. Adr.: Prestheivn. 5, 4300 Sandnes.

Geir Skeie

New Age og de unge - en undersøkelse

For å kunne gi en sakssvarende undervisning om New Age-bevegelsen, er det nødvendig å vite noe om hvor stort gjennomslag dette tankegodset faktisk har i elevmassen. Det finnes liten sikker kunnskap om dette, men i den siste større religionssociologiske undersøkelsen som er foretatt i Norge, finnes noen relevante data. Høgskolelektor Geir Skeie redegjør her for de viktigste resultatene.

Om undersøkelsen generelt

Undersøkelsen ble foretatt i 1987 gjennom spørreskjema sendt ut til et representativt utvalg av befolkningen. Spørsmålene dreiet seg om forholdet til religion og den praktiskreligiøse aktiviteten. Svarprosenten var ikke så høy som vi hadde håpet, men sammenligning med andre undersøkelser tyder ikke på at dette har ført med seg noe systematisk avvik fra det representative. Hensikten med undersøkelsen var å kartlegge en del holdninger, verdier og aktivitet, for så å kunne reflektere over relasjoner til andre variabler som kjønn, alder, bosted, utdanning etc. Dessverre har det ikke vært mulig å finne ressurser til bearbeiding av undersøkelsen, og vi har derfor bare datagrunnlaget uten sammenfattende drøftinger å holde oss til. Det jeg har gjort i forbindelse med denne lille artikkelen, er å se på noen av tabellene som kunne kaste lys over problemstillingen. Undersøkelsen er foretatt i samarbeid med Johan Sandvin, og med noe dataassistanse fra Universitetet i Bergen.

For å se på ungdomsgruppa har jeg delt opp respondentene (de som svarte på spørreskjemaene) i aldersgrupper, slik at den aldersgruppe som er aktuell for videregående skole er skilt ut. Vi spurte

ikke personer under 16 år. Før vi går inn på de spørsmål som direkte kan relateres til "New Age", skal jeg trekke fram noen mer generelle tendenser som kan ha interesse. Det betyr at det ikke blir noen sammenhengende presentasjon av svarene, i stedet har jeg lagt ensidig vekt på det aldersspesifikke og på hva som skiller når vi ser på alder. I mange tilfelle vil dette bety at andre interessante sider ved svarfordeling ikke belyses.

Ungdom og religion generelt

For respondentene som helhet, er det omkring 50% som oppgir at religion betyr svært mye eller en del for deres liv. For ungdomsgruppa (16-20 år) er dette tallet bare snautt 30%. På vårt spørsmål om man tar aktiv del i kristen virksomhet, svarer over 15% av hele gruppa ja, mens ungdommene ligger på litt over 11%, og lavest av aldersgruppene. Den samme tendensen ser vi i andre spørsmål om det generelle forholdet til religion. På spørsmål om religion gir trøst og styrke, eller om religion gir en mening i tilværelsen, ligger ungdomsgruppa på mellom 20 og 30%, mens hele materialet ligger på 30-40%, og igjen med en klar økning som følger stigende alder. Tilsvarende bilde gjelder også på spørsmål etter religiøse opplevelser. Dette bildet kjenner vi igjen fra andre religionssociologiske undersøkelser;

ungdom er mindre religiøst aktiv og mindre religiøst engasjert enn eldre aldersgrupper.

Hvis vi går kort inn på noen av spørsmålene om hva folk tror, viser det seg at ungdomsgruppen er minst konform med tradisjonelle standpunkter. Her er det vi finner den laveste prosent som tror at det finnes en personlig Gud (under 25%). Til gjengjeld er det flere som tror "det finnes en slags ånd eller livskraft" (39%). Her er ungdomsgruppen lik 40-åringene, mens det er færre av de andre aldersgruppene som velger dette alternativet. Også "vet ikke" og "tror ikke" er større grupper blant ungdommene sammenlignet med de andre aldersgruppene. Troen på "en ånd eller livskraft" kan muligens oppfattes som en åpning i retning "New Age".

Vi spurte også mer generelt om holdning til religionene: Hvilke av de følgende oppfatninger kommer nærmest din egen?

- Det finnes ikke én sann religion, det er grunnleggende sannheter i alle de store verdensreligionene (Ungdom 49%, gjennomsnitt 47%)
- Det finnes bare én sann religion (Ungdom 8%, gjennomsnitt 17%)
- Ingen religioner er sann (Ungdom 13%, gjennomsnitt 13%)
- Har ingen oppfatning (Ungdom 30%, gjennomsnitt 22%)

Vi ser at ungdom er en gruppe som ønsker å holde mange muligheter åpne, og framfor alt er det få som vil tro på en sann religion. Ungdom er minst ekskluderende og mest inkluderende i sine oppfatninger. I mange av disse spørsmålene er det ikke særlig markerte forskjeller mellom ungdommene og de som er i 20-åra. Samme tendens møter vi i spørsmålet om man mener at religion gir en rettesnor for hva som er rett og galt. Her er det litt over 40% av ungdommene som svarer bekreftende, litt under 40% av 20-åringene, og så øker

det sterkt med alderen opp til over 80% av dem over 65 år. Men det er 14% av ungdommene som svarer nei på dette spørsmålet, og der er tendensen klart synkende med alder; av de over 65 år er det bare 3% som svarer nei.

Vi må altså slå fast at det er en markert religiøs generasjonskløft som særlig er knyttet til tradisjonelle oppfatningers gjennomslagskraft. Dette møter vi minst like sterkt i undersøkelsens to eneste spørsmål som kan sies å gå direkte på det som puttes i den store sekkebetegnelsen "New Age". Vi spurte om reinkarnasjon og om astrologi.

Ungdommens holdning til New Age

Drøyt 30% av ungdommene tror på astrologi, og snautt 20% tror på "en form for sjelevandring eller reinkarnasjon". Ingen andre aldersgrupper kommer over henholdsvis 17% og 12%, og i hele respondentgruppen sett under ett er prosentene som tror på astrologi på 18%, og når det gjelder sjelevandring er det 11%. Det skal ikke underslås at i begge tilfelle svarer det store flertall nei på dette, men her har vi lagt vekt på den interesse som måtte finnes, og på det at ungdommene skiller seg ut som mest åpne overfor slike religiøse fenomener.

Ved undersøkelsen av svarene om astrologi og reinkarnasjon kom vi også på sporet av en markert kjønnsforskjell som kan være interessant også for ungdomsgruppen. Generelt er kvinner langt mer positive til disse religiøse fenomenene enn menn. Bare 9% av alle mennene, men 26% av kvinnene trodde på astrologi, og for sjelevandring var forholdet 5% og 17%. Kvinner er altså mer på linje med ungdommer i disse spørsmål. (Den samme alliansen husker vi for øvrig fra de politiske meningsmålingene, uten at jeg skal trekke noen forbindelser her.) Hvis vi går inn på ungdomsgruppen særskilt og splitter den også opp på kjønn, er det etter hvert blitt snakk om små tall slik at

hvert individ teller relativt mer, men utslagene er likevel bemerkelsesverdige. Når det gjelder sjelevandring, er det litt under 50% av både gutter og jenter som ikke tror på det, men av dem som svarer at de tror, er det bare 9% gutter og 32% jenter. For astrologiens vedkommende er dette enda mer tydelig. Her er det 68% gutter som ikke tror, mot bare 32% jenter. Til gjengjeld er det 14% gutter som tror på astrologi, men det er 50% av jentene.

Forklaringer på dataene

På dette riktignok spinkle grunnlaget kan vi likevel antyde at generasjonskløften krysses av en "kjønnskløft", i hvert fall i spørsmål om noen elementer av "New Age"-tankegodset. Det som er langt vanskeligere å si noe om, er bakgrunn for disse forskjellene. To typer forklaringer kan i hvert fall tenkes. Den ene er utviklingsorientert, og vil legge vekt på aldersfaser som bakgrunn for forholdet til tradisjoner og kulturgods. Her kan vi tenke oss at ungdom er på vei inn i tradisjonen, men ennå tillater seg utprøving av andre alternativ. Det vil altså være mulig å hente seg hjelp til forklaring i utviklingspsykologien.

En annen retning tenker mer på sosialisering og samfunnmessige prosesser, og ser ungdommen som representant for det som etter hvert vil prege framtidens samfunn. Her kan tankegangen være at ungdommen først fanger opp de nye signaler som etter hvert blir felleseie. Dette kan ses som en lineær utvikling, eller vi kan tenke oss krappere og mer konjunkturbestemte svingninger.

De samme forklaringstypene kan knyttes til de kjønnsmessige skillene vi har konstatert. Vi vet fra andre undersøkelser at det er kvinner mer enn menn som ivaretar formidlingen av det religiøse tradisjonsgodset i befolkningen, og det er vanlig i religionssociologien å se

kvinner som mer religiøse enn menn. Spørsmålet er så hvordan vi vil tolke de unge jentenes tradisjonsbrudd? Er det undergrunnsreligiøsitet som kommer til syne, eller er det jentenes romantiserende og fantaserende ungdomstid som utviklingspsykologisk fase som viser seg?

En siste problemstilling som er kjent stoff i religionssociologien og som har relevans for dette materialet, er hvordan vi oppfatter og definerer fenomenet religion. Erstattes nødvendigvis gammel religion av ny religion, eller kan det tenkes andre "funksjonelle" religionserstatninger som ikke ligner på religion, men som har samme funksjon? Er det med andre ord virkelig "New Age" som tar kristendommens plass, eller er det helt andre ting (deler av fritidssektoren, musikk, forbruksgoder osv.) som gir livet mening?

Konsekvenser for undervisningen

I forhold til didaktiske problemstillinger gir ikke denne religionssociologiske undersøkelsen noen svar, men kanskje den antyder noe om det religiøse og livssynsmessige landskapet unge mennesker representerer? Hoveddelen av de unge følger opp tradisjonelle synspunkter, så vi kan ikke si at "ungdommen er fascinert av "New Age"". Likevel må den relative overrepresentasjon av "tolerant" eller "diffus" religionsoppfatning blant ungdommene tenkes over av en som underviser om disse emnene. Det kan også være grunn til å spørre om jentenes oppfatninger blir tilstrekkelig synliggjort i klassen. Endelig gir disse resultatene godt grunnlag for å legge vekt på "New Age" i undervisningen, både fordi det er interesse for dette, og fordi det er behov for kritisk refleksjon over moderne religiøsitet.

Til slutt vil jeg trekke fram en litt annen mulighet for undervisningen. Hvorfor ikke forsøke å utforske seg sjøl og sitt

miljø litt? Dette kan lærer og elever gjøre i fellesskap. Det måtte dessuten være spennende å arbeide sammen med elevene om hvor religiøse impulser kommer fra, hva er deres kilder til fundering over livets mysterier? Er det massemedia, venner, foreldre, meditasjon? Hvordan bearbeides dette stoffet i deres eget miljø?

Geir Skeie, f. 1954, Høgskolelektor ved Bodø Lærerhøgskole, Adr.: Anton Worsøes gt. 28, 8000 Bodø

Undervisningsmaterieell om New Age

Mange elever kjenner antakelig New Age-bevegelsens tanker ganske godt, ofte uten å vite det selv. Når de derfor får lese intervjuet med Lars Kilevold nedenfor, og kanskje også får høre Anita Skorgan synge et par av hans tekster, vil mange kanskje nikke gjenkjennende. Det kan danne utgangspunkt for en diskusjon i klassen om hva New Age er, og det gir læreren en mulighet for en nærmere religionshistorisk behandling av fenomenet.

Morten Golimo

Det begynte med hester

Intervju med en New Age'er

Lars Kilevold. Mannen som er kjent for et liv som er for kjøpt og for å leve av å skrive sanger som er forbudt å spille i NRK. Hilser meg velkommen med en dorull i hånden. - Jeg er forkjølet, sier han og viser vei inn til stua. Etter å ha skrittet over et par gitarkasser, svingt

unna noen koffertene og forsert en haug med kassetter, er vi framme. - Jeg skal reise til USA i morgen tidlig, så du får unnskyldte rottet, sier han og svøper en gruppe basiller som har hatt tilhold i hans nese inn i et par-tre tørk.

Kilevold tilhører en type mennesker som med en fellesbetegnelse blir kalt for New Age'ere. Denne nye bølgen bekymrer og forarger mange i tradisjonelle, kristne miljøer, men hilser velkommen hos mennesker som søker etter nye måter å tenke på og praktisere sine liv på. Hvordan vil du definere New Age?

- New Age er en bølge med mye rart oppi. Det er den nye tidsalderen; rett og slett alternativ tenkning. Jeg har ikke satt meg ned og definert hva New Age er. New Age er egentlig et uttrykk som bare eksisterer i pressen. Folk som blir betraktet som New Age'ere bruker ikke den betegnelsen på seg selv.
- Men hva er formålet med New Age?
- Man ønsker å forandre ting ved å tenke på nye måter.
- Hva ønsker man å forandre?
- Det kan være alt mulig: økologi, politikk, medisin. Slik verden er nå, er den på mange måter fastlåst. Vi må tenke nytt for å komme videre.
- Finnes det noen skrifter, grunnsetninger eller noen form for "bibel" som danner grunnlaget for New Age-tenkningen?
- Nei, ikke noe konkret eller uforanderlig. Men det er skrevet mye som gir næring til videre tenkning for hver enkelt New Age'er, om du ønsker å bruke det uttrykket. En ting jeg f. eks. er blitt inspirert av, kommer fra en som heter Seth. Han har levd på jorden tidligere, og snakker gjennom et medium som heter Jane Roberts. Hun nedtegner hans budskap og tanker, og gir dem ut som bøker. Gjennom disse bøkene forklares hva livet er, hva alt handler om, i det hele tatt hva som er vesentlig.
- Mange forbinder New Age med Østens mystikk og religioner?
- Ja, men man trenger ikke å ha spesielle religiøse oppfatninger for å bli plassert

i New Age-sekken. Det kan like gjerne være alternativ vitenskapelig tenkning som gjør at du blir plassert der.

- Men det ligger et religiøst aspekt i det?
- Ja, men det er ikke én religion. Det er ikke organisert i noen form for kirke. På sett og vis kan du si at det er Vesten som møter Østen, og i østlige kulturer er det religiøse et meget sterkt element som griper inn i hele samfunnssystemet. Spranget fra religion til politikk og vitenskap er ikke så stort som vi i Vesten har gjort det til.
- Kan en kristen være New Age'er?
- Det kommer an på hva du mener med kristen. Jeg tror det er svært få protestanter som vil kalle seg New Age'ere.
- Hvorfor?
- Protestantisme og katolisisme er så vestlig. De har ikke noe reinkarnasjon eller andre slike, ja kall det gjerne østlige, elementer i seg.
- Det er altså bare folk fra Vesten som orienterer seg mot Østen som kan være New Age'ere? Det du sier, tilsier jo at en hindu eller buddhist ikke kan være det?
- Tja. Kanskje det. Den tanken har egentlig aldri streift meg. Kanskje er det bare et vestlig fenomen ...
- Tror du på et liv etter døden?
- Ja.
- I hvilken form?
- Jeg tror vi lever flere ganger. Hvert liv lever vi for å lære, for å raffinere, kanskje for å bli som Jesus var?
- Hvordan begynte du å fatte interesse for New Age?
- Jeg har alltid vært interessert i okkulte fenomener. Men det var et program på svensk TV om genforskning for femseks år siden som fikk meg til å bli mer bevisst disse tankene. Programmet handlet om noen forskere som hadde klart å dele et befruktet heste-egg slik

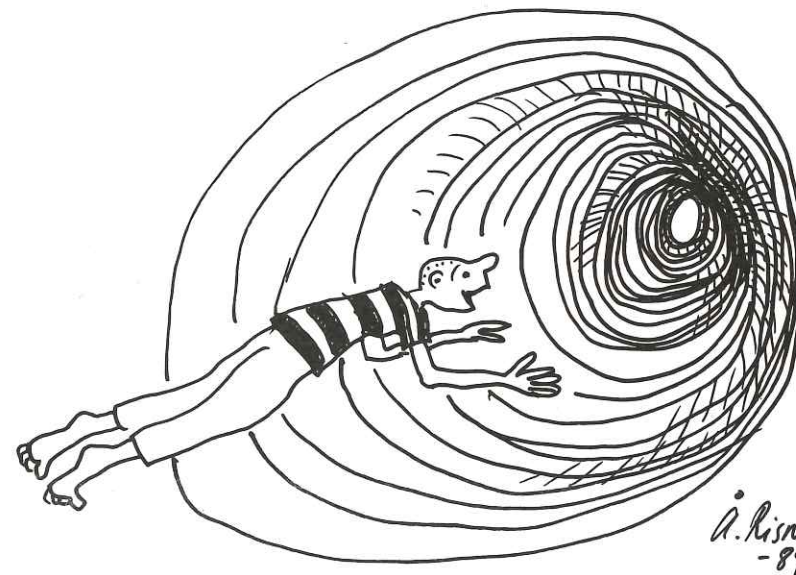
at man fikk to aldeles identiske hester. Da tenkte jeg: "Det her går ikke an. Dette er å trekke det hele for langt. Nå nærmer vi oss de siste tider." Dermed begynte jeg å lete fram litteratur om de siste tider. Bl.a. tok jeg for meg Johannes' åpenbaring i Det nye testamente. Der fant jeg ut at han, skjult mellom linjene, faktisk skriver om de 12 stjerneegnene.

- Det må være godt skjult?
- Ja, jeg må innrømme at jeg ikke har hørt om andre som har tolket det på samme måte som jeg. Men i alle fall førte det igjen til at jeg begynte å lese astrologi, og deretter antroposofi. På den måten ble min interesse for å tenke annerledes, eller alternativt, vakt.
- Men det begynte altså med hester?
- Du kan si det slik, sier han, og frigjør en ny ladning "basselusker".
- Har du noen gang hatt et kristent trosforhold i tradisjonell forstand?
- Absolutt, men da jeg sto til konfirmasjon, gjorde jeg meg egentlig ferdig med det. Under forberedelsene stilte jeg en del spørsmål, og jeg fant ut at jeg ikke kunne kjøpe de svarene jeg fikk.
- Ikke en gang for konfirmasjonspengene?
- Nei, de stakk jeg i lomma, og var fornøyd med det.
- Vil du kalle det du står for i dag for en tro?
- Ja.
- Tror du på en gud?
- Ja, jeg gjør jo det ... Det kommer an på hva du definerer som Gud? Gud er for meg den kreative kraften som er i alt, som kanskje er alt. Gud er der det begynner og der det slutter. Han er selve tanken bak alt.
- Betrakter du deg som et religiøst menneske?

- Ja, men jeg har ikke noen sans for organisert religiøsitet eller kirkesamfunn. Organisert religion har ikke gjort så veldig mye bra for menneskene hittil. Det har stort sett dreid seg om krig og elendighet. Nei, jeg føler ikke noe behov for å tilhøre et samfunn eller en gjeng som tror på det samme.
- Ber du til noen, til en kraft som du vil ha noe fra?
- Ja, det gjør jeg. Bedt har jeg gjort hele livet, og da har jeg liksom henvendt meg i samme retning hele tiden. Jeg ber til en bevissthet som er i stand til å handle.
- Du sier vi lever flere ganger for å bli raffinert. Fins det en "endestasjon", en himmel, nirvana, karma eller hva det måtte hete?
- Både ja og nei. Jeg tror at livet er en evigvarende, kreativ prosess, noe som utvikler seg hele tiden. Jeg tror at det er det som er liv. Når vi er ferdig med én periode, som f. eks. livet her på jorda, så går vi over i en annen. En annen dimensjon, noe vi ikke har muligheten for å sette ord på. Men det kommer noe mer.
- Det gjør deg kanskje ikke så redd for døden?
- For så vidt. Det at jeg tror jeg kommer til å fortsette å eksistere, om enn i en tilstand jeg ikke vet hva innebærer, gjør selvfølgelig at jeg ikke er så redd for å dø. Jeg er mer nysgjerrig enn redd.
- Er det viktig for deg å "misjonere"?
- Ikke nå. Til å begynne med syntes jeg tankene mine var så spennende, at jeg ville at alle andre skulle tenke som meg. Men etter hvert som jeg forsøkte å få andre til å begripe det jeg snakket om, fant jeg ut at ikke alle var like klare for å ta imot "budskapet" mitt. Derfor har det blitt til at jeg ikke snakker noe særlig om det uten at folk er interessert.

- Får din filosofi noen praktiske konsekvenser for deg i ditt daglige liv?
- Vel, tja, jo, kanskje det at jeg er blitt mer tolerant overfor folk som er forskjellige fra meg selv. Jeg mener selv "de verste" har en grunn for å være sånn som de er, spesielt når man tar dette med reinkarnasjon med i betraktningen. Hvis man tror på reinkarnasjon, vil man alltid finne en forklaring på at noen oppfører seg dårlig. Dermed blir det lettere å være tolerant overfor seg selv også. Man dømmer ikke sine egne svake sider så hardt. Troen på reinkarnasjon gjør at man ikke har så dårlig tid lenger.
- Har det at du er blitt New Age'er gjort at du har forandret noe ved deg selv, f.

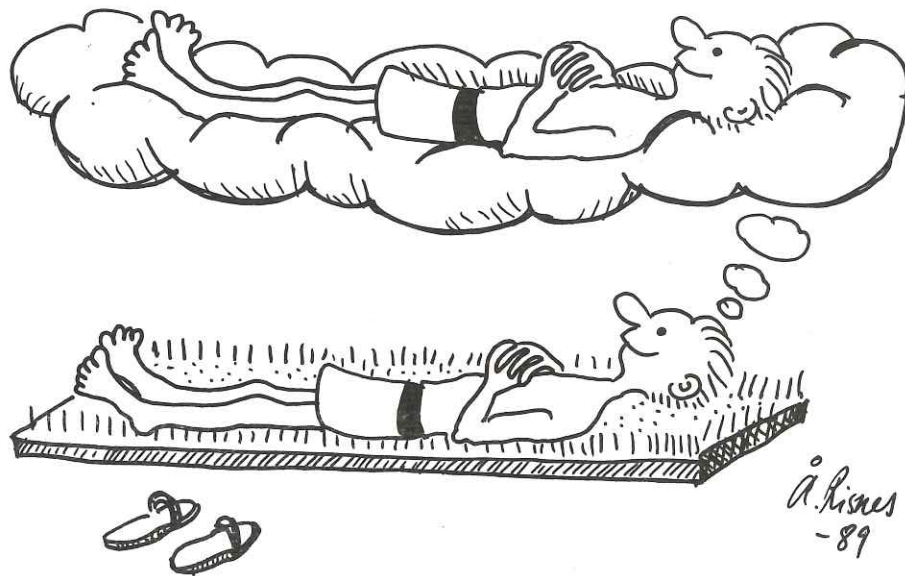
- sigaretten mens han tenker. Her må det være noe virkelig åndfullt på gang ...
- Nei, lyder åndfullheten.
- Nei? Verken mer eller mindre?
- Nei ... Jeg vil si at idealene mine er de samme. Forskjellen er bare at nå vet jeg hvorfor jeg har dem, sier han og begynner å røyke grublende igjen.
- Hvis det skulle være en forandring, måtte det kanskje være at jeg er blitt mer bevisst på at alt er mulig, bare man virkelig tror på det. Jeg tror på visualiseringsteknikker. Hvis du ser for deg den fremtiden du vil ha, og klarer å legge nok følelsesmessig og intellektuell energi inn i de tankene, er det gode muligheter til å komme dit du

eks. holdninger, oppfatninger, idealer, livsførsel?
Kilevold kikker grublende ut i lufta.
Han rekker å ta seg tre skikkelige drag av

vil. Kall det gjerne konstruktive dagdrømmer.
- Du liker å provosere gjennom musikken din. Er det et utslag av din New Age-filosofi?

- Det tror jeg ikke. Jeg har alltid likt å erte litt. Jeg liker å sette ting på spissen, og på den måten få folk til å se ting fra en side de ikke har sett før. Og det virker provoserende på mange. Å provosere bare for å provosere, fører ikke til noen ting. Mine tekster er et forsøk på å betrakte ting på nye måter - et utslag av New Age-filosofi, om du vil. For å få fram disse nye sidene, bruker jeg gjerne ironi. Og det er noe som mange ikke forstår. F. eks. sangen om at "det bør renne mer blod i Oslos gater"?
- Ja. Det var til og med en kjent programleder i radio som trodde at jeg faktisk mente at det burde renne mer blod i gatene. Ganske morsomt. Det var jo en sang som satte søkelyset på politivold - på en ny måte kanskje.
- Er New Age-bølgen intellektuell bølge; en bølge for søkende intellektuelle?
- Jeg tror muligens det er en intellektuell affære i den perioden hvor du søker. Men når jeg f.eks. mediterer - jeg driver med shakra-meditasjon - er det ikke særlig intellektuelt lenger. Tvert imot prøver jeg å utvikle intuisjonen. Og intuisjon er nærmest motsykket til intellektet. På den annen side kjøper jeg ikke noe jeg ikke kan forstå med intellektet mitt.
- Det viktigste for meg er å fokusere på det positive. Er det et eller annet negativt du vil bli kvitt, må du ikke konsentrere deg om det som er negativt. Du må konsentrere deg om det du ønsker å oppnå, ikke om det du vil bli kvitt.
- Om målet, og ikke om veien fram dit?

- Du kan godt konsentrere deg om veien, men ikke om det negative som stopper deg. Ta det at jeg nå skal til USA for å spille inn en plate. Det har jeg alltid drømt om. Det tror jeg jeg har fått til fordi jeg virkelig trodde på at det var mulig. Det har vært masse hindringer, men de har jeg ikke brydd meg så mye om, sier Kilevold, og tenker sannsynligvis ikke på hæren av iltre basiller som har invadert ham. Den skal i alle fall ikke hindre ham i å nå hans mål.

Sangtekster hentet fra:
LP../MC..

LOST IN A DREAM

Music and Lyrics: Lars Kilevold
Rising from the floor
High above the ground
Music in the air
I am floating in the sound
Travelling by mind
- visiting a new dimension
Everything is cool
Flesh is left behind
Gravity is low
when I'm in this state of mind
Never felt like this
Far beyond my comprehension
It seems so real
The way I feel
When I am flying in my sleep
Lost in a dream
I fly away to the stars
I've got no worries when I'm
lost in a dream
I understand who we are
I walk on moonlight when I'm
lost in a dream
Everything's alive
Everything is free
Raindrops making love
form a river under me
Nurturing the earth
wanting to create perfection
Super - real light
fills me up with peace
No one hears a word

when I'm talking to the trees
Flowers in my yard
Sending love in all directions
It seems so real
The way I feel
When I am flying in my sleep
I can see you right above me
cause I'm not the only one
who is drawn towards the sky
whenever I'm
lost in a dream
lost in a dream
lost in a dream

Lost in a dream
I fly away to the stars
I've got no worries when I'm
lost in a dream
I understand who we are
I walk on moonlight

DANCING IN THE LIGHT

Music: Anita Skorgan, Lars Kilevold
Lyrics: Lars Kilevold, Anita Skorgan
Suffering from greed and mind-pollution
Lacking human dignity and grace
Moving one step closer to destruction
Who was ever proud of our race
Fall-out keeps on falling down upon us
Was it Nostradamus' yellow rain
No-one pays attention to the warnings
no-one sees a time of fear and pain
But do you see the music on the skyline
or hear the rainbow in your heart
I don't think coincidence made flowers
I believe there is a second part
We're gonna dance in the light
And make the story last forever
We're gonna dance in the light
We're gonna find love together
Dollar signs replacing inner vision
Weakening the quality of mind
Money's real and God is superstition
when your common sense is left behind
And I wonder why we feel so lonely
And if there's another world than this
Will there come a prince and be your
lover
Waking up the princess with a kiss

Den nye tids frembrudd?

De fleste mennesker benytter seg av den religionen de finner i sin egen kultur. Hvis religionen i praksis ikke lenger fungerer tilfredsstillende for enkelte grupper i samfunnet, kan det oppstå modifikasjoner i ritualer og trosinnhold (sufi-bevegelsen, bhakti-formen av hinduisme, den pietistiske vekkelsen i Norge på 1800-tallet osv.).

I Norge har vi lenge vært inne i en sekulariseringsprosess. Med sekularisering kan vi mene "ei frigjering frå det gamle ideologiske og livssynsmessige hegemoniet til kristendommen" (Aadnanes), eller vi kan si at de religiøse opplevelsene, og det religiøse dagliglivet, i praksis angår få mennesker - anslagsvis 15% av befolkningen. Et resultat av sekulariseringsprosessen er at det i stedet for forkynnelse tales mye om "Kristendommen som kulturfaktor", og enda mer om "folkereligjøsiteten". Folkereligjøsiteten har faktisk etter hvert blitt en trøst og en sovepute for enkelte kristne ledere som har innsikt i, og delansvar for, befolkningens manglende daglig/ukentlige bruk av den kristne religionen.

I Den norske kirke, og i Human-Etisk Forbund, kan vi finne moderne norske kirkefremmede og religions-apatisk mennesker - ofte med uttalte religiøse mangelsymptomer. Det er derfor logisk at nettopp disse to organisasjonene har reist nidstang mot det de med rette oppfatter som et konkurrerende tilbud på sitt hjemmemarked: New Age.

For gjennomsnittsmennesket betyr New Age det nye, det spennende, det uforpliktende, det gåtefulle, det esoteriske, Rita Westviks lørdagsseanser på TV og Erik Dammans nye bruk av partikkelfysikken. New Age gir på nytt

hverdagen en religionslignende dimensjon. Redselen for døden dempes, for "vitenskapen har nå bevist" at noe i oss overlever. Det blir viktigere å føle enn å vite, og det igjen fritar oss for mye av den slitsomme innlæringsprosessen som før var nødvendig.

New Age er dessuten naturfaglærernes mareritt. Hvis fremtidsplanene for norsk industri går ut på at vi skal leve av å eksportere avansert teknologisk know-how, er New Age en alvorlig trussel mot nasjonens fremtid. Newton er motbevist, lyder slagordet fra den nye tids guruer, og da synker elevenes interesse for sammenhengen mellom motstand, volt og ampere.

Håkan Blomquist skriver i *Humanist* om New Age at "det er mulig å ringe inn begrepet med noen av de følgende nøkkelordene: Helhetssyn, meditasjon, positiv tenkning, personlig utvikling, rebirthing, reinkarnasjonsterapi, healing, vegetarkost, alternativ medisin, parapsykologi, UFO, nyåndelighet, astrologi, yoga, økosofi".

Et fagdidaktisk problem ligger foran oss: skal vi bistå prestene og human-etikerne i deres strev med å dempe New Agebølgen? Skal vi delta i bekjempelsen av det nye fenomenet? Skal vi i klasserommet saklig redegjøre for alt det nye, eller skal vi bestemt ta avstand fra det, også fordi det er fremmed for vår kultur og dessuten u-bibelsk?

Uansett hva man kommer til, er behovet for litteratur stort. Jeg har sett på noen bøker og hefter.

Nummer 6/1988 av *Humanist* er viet til "et oppgjør med New Age", og er en brukbar introduksjon til emnet. Her er mye konkret å hente, men fremstillingen

er selvfølgelig preget av den underliggende ideologien.

New Age står for "et harmonisk syn på mennesket og verden" skriver *Humanist* redaksjonelt, men "Veien til et mer menneskelig samfunn går gjennom sosial og politisk handling, ikke gjennom påkallelse av overnaturlige åndsmakter". Oversiktlige saksopplysninger og grunnlagsmateriale for arbeidsoppgaver kan ellers være vanskelig å skaffe uten mye arbeid, så heftet anbefales.

Arild Romarheim behandler New Age-bevegelsen ut fra et spesielt utgangspunkt: han drøfter "hvordan nye utenomkristne religioner forholder seg til Kristus". Som han selv uttrykker det: Hvem sier de nye religionene at Menneskesønnen er?

Han behandler spørsmålet på en forsvarlig og ryddig måte. Romarheim er ellers ikke alltid et populært navn i sekter, kultbevegelser og religiøse utgrupper, men her gjennomfører han en ulastelig drøfting av eget utgangspunkt og sine forskjellige tilnæringsmetoder. Det er nyttig, og gir fremstillingen perspektiv. Samtidig inkluderer han i boken en "komprimert og klassifisert oppstilling", der han samler nyreligiøse retninger i oversiktlige grupper. Det er nyttig, for mengden av forskjellige trossamfunn, religiøse retninger og ulike former for kult er vanskelig å få oversikt over.

Boka kan altså absolutt anbefales, men bør nok kompletteres med annet stoff, siden den drøfter bare ett aspekt ved de nyreligiøse bevegelsene.

Per M. Aadnanes har kommet med en interessant bok som fortjener å bli trukket frem, *Frå moderne vantru til ny religiøsitet*. Undertittelen, *Norsk livssynsdebatt i hundre år*, angir at siktemålet ikke primært er å redegjøre for New Age og nyreligiøse bevegelser. Likevel er boka viktig når New

Ageproblematikken skal drøftes, for Aadnanes er interessert i de store perspektivene, og setter nyreligiøsitet inn i en historisk og religions-sosiologisk sammenheng:

"Tidlegare frykta kyrkja at sjølve fenomenet religion var i ferd med å turka inn, som eit resultat av dei sekulære livsperspektiva sin frammarsj. Denne frykta er no langt på veg avløyst av ei frykt for det motsette, at ein alternativ religiøsitet vil kunne utkonkurrera kristen dommen på 'heimebane'." (s. 305)

Med Romarheim og Aadnanes under armen, og med *Humanist* i bakhånden, kan læreren med større fortrøstning gå til timene om New Age.

Vil man se undersiden av det angrepet som nå mobiliseres fra aktivt kristent hold, bør man titte på *Mot en ny tid?* Kritisk søkelys på New Age. Boken er holdt i den hesblesende formen for amerikanisert overfladiskhet vi ellers bare forbinder med uheldige eksempler på traktatmisjon: "Den nye kosmiske humanismen i New Age står i fare for å bli allment akseptert. Dette skulle få oss til å skjelve av skrekk. I India har det panteistiske grunnsynet opprettholdt landets fattigdom, elendighet og håpløshet i tusener av år."

Faglig sett er boken et morass av påstander og agitasjon. Den har imidlertid en test-funksjon som kanskje Nye Luther Forlag ikke er klar over: hvis man synes man finner gode og rammende argumenter mot New Age i boken, bør man frita seg selv for det merarbeidet en saklig undervisning om dette emnet medfører.

Til slutt, vil man få et innblikk i New Age sett innen- fra, finnes det mange bøker å ty til. En brukbar introduksjon er *The Aquarian Conspiracy, Personal and Social Transformation in the 1980's* av Marilyn Ferguson.

Er man på den andre siden interessert i en skarp kritikk av noen av fenomenene i New Age-bølgen, finnes det to velskrevne klassikere tilgjengelig, bøkene av Gardner og Randy.

Nevnt i oversikten:

Humanist, Organ for Human-Etisk Forbund, nr. 6, 1988. Kan fås kjøpt ved henvendelse til redaksjonen: Sørlygt. 8, 0577 Oslo 5, 02 - 19 29 10.

Romarheim, A.: *Kristus i Vannmannens tegn. Nyreligiøse oppfatninger av Jesus Kristus*. Oslo 1988, Credo Forlag A/S.

Aadnanes, Per M.: *Frå moderne vantru til ny religiøsitet. Norsk livssynsdebatt i hundre år*. Tano A/S. 1988.

Groothuis, D.R.: *Mot en ny tid? Kritisk søkelys på New Age*. Overs. av Mari Finholt Engedal. Oslo 1988, Nye Luther Forlag/Credo Forlag A/S.

Ferguson, M.: *The Aquarian Conspiracy. Personal and Social transformation in the 1980's*. London 1988, Paladin, Pocketutgave.

Gardner, M.: *> Science, Good, Bad and Bogus*. Oxford 1983, Paperback fra Oxford University Press.

Randy, J.: *Flim-flam! Psychics, ESP, Unicorns and Other Delusions*. Buffalo, N.Y. Prometheus, 1982.

Etter at dette ble skrevet, har jeg lest Helge Hognestads bok Morgendemring, en ny spiritualitet? (Cappelen 1989). Boken er basert på brev fra mennesker som har hatt opplevelser av utenomnaturlig eller religiøs art. Det virker som om Hognestad forsøker å

sette disse opplevelsene inn i en slags altomfattende forståelsesramme.

Som vanlig i denne type New Age-litteratur, finner vi en utbredt bruk av ord og begreper hentet fra fysikk og astronomi. Litt nærlesning avslører at ordene er innholdsløse, og bare fungerer som en slags metaforer. "Hjernen er kanal eller mottaker av energi fra energifelter med høyere frekvens", skriver Hognestad, og jeg syns godt han kunne gitt oss andre et tips om hvor mange giga-Hz denne frekvensen ligger på.

Som religionshistoriker er jeg ikke imponert av budskapet. Som farmasøyt reagerer jeg på at Hognestad uten reserverasjoner kolporterer myten om jeg-overskridende eller transcendentale opplevelser på psykedeliske stoffer. Vi hadde vel håpet at LSD-epoken var over. Det eneste han oppnår ved sine reserverasjonsløse utsagn, er å legitimere misbruk - i et miljø som allerede er sterkt rus-fiksert. At det er naivt gjort, fritar ham ikke for ansvaret.

Arnt Stabell-Kulø, f. 1937.
Førsteamanuensis dels ved
Barnevernsakademiet, dels ved SLS
(Senter for lærerutdanning og
skoletjeneste ved Universitetet i
Oslo - tidl. Ped. Sem.). Adr.: Tangen
terr. 56, 1450 Nesoddtangen.

I det bladet skal i trykken, blir vi minnet om Prismets temanummer om New Age, nr. 4/89. Prismet utgis av IKO/Universitetsforlaget. Heftet inneholder flere artikler om New Age, bl.a. en oversiktsartikkel av Svein Olaf Thorbjørnsen. Oskar Skarsaune sammenlikner New Age med strømninger i oldkirken. Av spesiell interesse for undervisningen er to artikler som analyserer pop-musikk.

Elisabeth Maaleng Larsen

Religionsboka

Religionsboka er delt inn i seks hovedkapitler: Verdens religioner, kristendommen, livssyn på ikke-religiøst grunnlag, nye religioner og livssyn, etikk og etiske problemstillinger. Bak hvert underkapittel finner vi utfyllende tekster, oppsummeringsoppgaver og studieoppgaver, som brukt som idébank burde kunne fungere riktig bra både for elever og lærere. Tre bøker erstattes av én. Dette er selvsagt praktisk nå som alle religionstimene må legges til 3. årstrinn (Veierødmodellen innføres jo senest høsten 1990). Rimeligere er det òg.

Boka er blitt en delikat og elevvennlig trykksak med en ryddig layout og et spennende bildestoff. Bilder og tekst er godt samstemte, det er tydeligvis lagt vekt på at bilder og bildetekster skal ha et pedagogisk formål. Bare synd man iblant glemmer å si hvor de avbildede kunstverk er hentet fra - som f. eks. Kristusfiguren på s. 129. Språket burde heller ikke være noen barriere for elevenes stofftilegnelse. All ros til forfatterne for det! Kanskje har de av og til vært litt for redde for faguttrykk.

Ettbindsutgaven er ifølge forfatterne en helt ny bok. Det dreier seg vel heller om en redigering og sammenskriving av bøkene "Verdens religioner", "Kristendommen" og "Livssyn og etikk".

Redigeringen har falt heldigst ut for "Verdens religioner". Det er en stor fordel at religionsfenomenologien kommer først. Den er en naturlig og vel

egentlig eneste faglig forsvarlige innfallsport til studiet av de ulike religionene. Det er også bra at man har gått bort fra dobbel beskrivelse av en og samme religion - først som en rask skisse og så som fordypningslesning. Dette virket bare unødige forvirrende. Friseringene og innstramningene som er gjort i kapitlet om generell etikk er også av det gode.

Når tre bøker skal skrives sammen til en bok i rimelig størrelse, blir det nødvendig å kutte i stoffet, det sier seg selv. Kuttene er stort sett tolerable, men når det gjelder kristendom (særlig menneskesyn og eskatologien) og etiske problemstillinger, er kuttene gjort med for hård hånd. Det ville vært ønskelig med flere etiske temaer. Det er godt å ha litt å velge i her.

En del mangler i "grunnbøkene" er ikke blitt forbedret i ettbindsutgaven. Fremdeles er religionsfenomenologien, hinduismen, buddhismen, livssyn uten religiøs tilknytning og omtalen av tro/viten- og skriftsynsproblematikken for knappe. Noen eksempler: I religionsfenomenologikapitlet savnes en dypere analyse av menneskets forhold til mytene (tolkningsproblematikk), og menneskets forhold til naturen i de ulike religionene. Man kunne f. eks. trukket inn konflikten mellom indianerkulturenes og den hvite manns natursyn. En systematisering av hva magi er og hvordan den utøves, hadde også gjort

seg. Det blir riktignok utdypet noe i kapitlet om afrikanske stammereligioner, men dette kan virke uheldig. Magi er et subelement i all religion - ikke bare i primitive stammereligioner. Og hvorfor er så få trekk ved kulten omtalt?

Fremdeles er for lite sagt om de tre hovedveier til frelse i hinduismen. "Hvilke veier en skal velge kan avhenge av den enkelte". Sosiale forhold, utdannelse og kastetilhørighet er i stor grad bestemmende for dette "valget", et aspekt som faller bort i Religionsboka. De ulike buddhistiske retninger kan være vanskelige å forstå. Hvordan kan f. eks. "Hinayana og Mahayana-varianten" begge kalles buddhisme? Forskjellene nedtones mer enn det som godt er i boka, og man får lett et bilde av idyllisk religiøs mangfold. Virkeligheten er neppe slik. Det er to svært forskjellige retninger med ulikt menneskesyn og "gudsoppfatning", noe boka burde viet mer plass til. Tro/viten-problematikken er helt kuttet ut av Religionsboka. Dette er et savn. Den burde vel egentlig vært plassert først sammen med informasjon om tolkningsprinsipper og skriftsyn (nå stemoderlig omtalt under kristendommen), for å tydeliggjøre for leserne at denne problematikken gjelder alle religioner.

Forfatterne hadde antakelig tjent på å dele boka i to. Bind en kunne inneholde tro/viten- og skriftsynproblematikk, religionsfenomenologi, fremmede

Laila Akslen

Bøker om Bioteknologi

Det er svært mange emne vi religionslærarane kan ta fram i religionsundervisninga vår. Men skal tru om ikkje dei emna som har med bioteknologi å gjere, er mellom dei mest sentrale i dag. Ikkje berre fordi det skjer så mykje revolusjonerande nytt på dette

religioner og kristendommen som et fordypningsemne til slutt. Dermed ville man i bind to få plass til å behandle etiske problemstillinger og ulike ikke-religiøse livssyn grundigere, kanskje også gitt eksistensialismen mer enn en halv side.

Religionsboka dekker alle emnene i faget religion for allmenn studieretning i den videregående skolen. Det er første gang et slikt interessant prosjekt er gjennomført. Muligheten for å skape en helt ny helhet i faget og å se nye sammenhenger er dermed til stede.

Boka er preget av forfatterens faglige innsikt og pedagogiske bakgrunn. Spesielt må fremheves den redelighet de legger for dagen i stoffmøtelsen. Boka er kjemisk fri for nedlatenhet og bedreviten. Leserne legger merke til slikt og setter pris på det! Victor Hellern, Henry Notaker og Jostein Gaarder har klart det de i forordet påpeker som viktigst: "at stoffet blir fremstilt på en saklig og engasjert måte slik at etiske og religiøse spørsmål kan bli levende for leserne."

Victor Hellern, Henry Notaker, Jostein Gaarder: Religionsboka (Gyldendal 1989)

Elisabeth Maaleng Larsen, f. 1951, Lektor ved Grefsen videregående skole. Adr.: Maria Dehlisv. 59, 1084 Oslo 10.

feltet, men fordi denne teknologien kan kome til å endre det som er grunnleggande i all etikk: synet på kva eit menneske egentleg er og kva slags verdi det har.

Det finst mange bøker om emna, men ikkje alle kan lesast av vanlege folk, som

lærarar og elevar. Dei bøkene eg her presenterer, kan trygt leggest i hendene på interesserte elevar og. Men fyrst og fremst har vi lærarar - i biologi, naturfag, religion - ei spesiell plikt på oss til både å presentere fagleg informasjon og å drøfte etiske problemstillingar saman med dei som i framtida skal avgjere korleis den nye teknologien skal brukast.

Inn i genalderen gir i korte kapitler, og til dels med teikningar og bilete, oversyn over kva forskarane veit og kan gjere i dag når det gjeld å kartlegge og teste arveanlegga i plantar, dyr og menneske. Boka viser og kva endringar ekspertane kan gjere i arveanlegga, og kva denne teknologien kan brukast til. Forfattarane drøftar også dei røynslene ein har hatt med teknologien til no, og kva for konsekvensar ein kan tenkje seg i framtida. Og dei reiser ei rad etiske problemstillingar på ulike område. Intervju med såkalla vanlege folk, ekspertar og politikarar kastar og lys over problema.

Inn i genalderen gir oversyn over ei mengd informasjon i ei klar og grei form, og ho skisserer opp etiske problemstillingar. **Vidunderlige nye barn** tar for seg ein del av bioteknologien og går grundig inn i nokre av dei etiske problemstillingane på det feltet ho kallar reproduksjonsteknologi (sjå s. 14). Dei to bøkene utfyller såleis kvarandre.

A. Hauge gir fyrst eit oversyn over det ein i dag kan gjere når det gjeld ulike formerr for befruktning, val av kjønn og eigenskaper hos barn, og kontrollering av fosterutviklinga. Undertittelen på boka (fra livmor til laboratorium) seier mykje om dette. Deretter refererer forfattaren synspunkta åt den medisinske etikaren J. Fletcher, som gir uttrykk for ein sterk utilitarisme. I neste hovudkapittel presenterer ho så den feministiske kritikken av Fletcher, før ho gir eit kort riss av kristen etikk på dette området. Gjennom interessante og spennande

drøftingar spør forfattaren om feministisk og kristen etisk tenking kan stå saman i ein kritikk av Fletchers syn. Viktige er og dei kapitla som gjennomgår ulike menneskesyn, og viser korleis menneskesynet kan verke inn på dei meiningane ein har om reproduksjonsteknologien. Til slutt stiller forfattaren mange viktige spørsmål, som også høyrer heime i klasserommet. Nyttige er også litteraturlister og attgjeving av lover.

Dette er ei verdifull bok. Språket er klart og direkte, og framstillinga er oversiktleg. Ei mengd synspunkt blir refererte og drøfta utan at ein misser tråden eller risikerer å gå seg vill i innfløkte tankerakkjer. Fletchers synspunkt er provoserande for mange, skulle eg tru, og det er eit spennande oppgjør som går føre seg mellom han og representantar for feminismen. (Er reproduksjonsteknologien kvinnefiendtleg?) Og ikkje minst: boka gir oss god hjelp til å drøfte kva menneskeliv og menneskeverd er og bør vere.

A. Hauge skriv at boka er gitt ut med ei von om at mange fleire må engasjere seg i arbeidet med å tenkje gjennom dei etiske spørsmåla som knyter seg til reproduksjonsteknologien. Det er viktig at vi alle blir klare over kva som skjer og kva som kan kome til å skje, i laboratoria åt bioteknologane. For det som skjer der, gjeld oss alle.

Kristin Aalen Hunsager/Audun Oltedal: Inn i genalderen (Samlaget 1988).

Astri Hauge: Vidunderlige nye barn (Kirkelig Kulturverksted 1988).

Laila Akslen, f. 1941. Lektor ved Oppegård v.g. skole, Adr.: Oskar Braathens vei 2a, 1412 Sofiemyr